

לבריאות והצלחת

שמואל בן זכריה וקלרה אידל. מרים בת יהושע ומרתא

פתחיה בן יאיר וחנה. חגית בת שמואל ומרים

ויילדיהם דרור הלל ואשר יש'

עודד בן שמואל ומרים. מעין בת אפרים ואורלי

ויילדיהם ידידיה רננה שירה אמונה

רועי בן משה ושרה. תמר בת שמואל ומרים

לרפואת חיים שמואל בן סימה

לעילוי נשמת פרל בת רבקה ע"ה

לעילוי נשמת

אלישבע שולביץ ע"ה בת יבלחט"א יעקב אליהו ושרה הורביץ

לעילוי נשמת

הבחור שמואל אלעזר ז"ל בן יבלחט"א נתן ואביבה הורביץ

דף כ"ו

יש אופן שבו מודה רבי יהודה שגם לדעת חכמים צמר שנתלש מהבכור בחייו מותר אחר שחיטתו

לעיל נתבאר, שלדעת רבי יהודה, חכמים אומרים, שאף שבשעת שחיטת הבכור, הצמר שמחובר בו, ניתן בהנאה, צמר שנתלש ממנו קודם לכן, בעודו חי, באיסורו עומד.

אמנם כל זה כשניכר שהצמר התלוש נתלש מחיים, כגון שהוסר לגמרי מגוף הבהמה מחיים, אבל כשאין הדבר ניכר, כגון שנתלש צמר מחיים, ועודו מסובך בשאר הצמר המחובר לגוף, ונראה כחלק ממנו, כשנשחט הבכור, והותר הצמר המחובר בו, הותר גם הצמר הזה, הנראה כמחובר בו.

ונחלקו אמוראים, מהו השיעור שיהא הצמר התלוש נראה כמופרד משאר הגיזה, להיאסר גם אחר השחיטה:

לדעת רבי אלעזר אמר ריש לקיש – אחר השחיטה, כשגזזו את כל הצמר שהיה מחובר בשעת השחיטה, והסירו עמו את מה שהיה תלוש קודם לכן ומסובך עמו, בודקים את מה שהיה תלוש קודם לכן, וכל גיזה שעיקרה הפוך כלפי ראשה, הרי זו אסורה, כלומר כל גיזה שמקופלת לשנים, ואמצעה מחובר לשאר הצמר, ושני ראשיה כלפי חוץ, אינה נראית כשאר הגיזה, והרי זו אסורה.

ולדעת רבי נתן בר אושעיא – כשבודקים את מה שהיה תלוש קודם לכן, כל שאינו מתמעך עם שאר הגיזה, הרי זה אסור, כלומר כל גיזות שנראות בולטות משאר הגיזה ניכר שהיו תלושות קודם לכן ואסורות. [אולם לדעת ריש לקיש אין הדבר כן כי גם הרבה גיזות שהיו מחוברות מחיים יהיו בולטות משאר הגיזה, לפי שאי אפשר לגיזה בלא נימין המדולדלות, שאינן שוות לשאר הגיזה.

צמר שנתלש מבהמות העומדות להקרבה

לעיל בדף כ"ה נתבאר, שצמר הנתלש מבכור תם העומד להקרבה, אף שמדין תורה מותר הוא בהנאה, חכמים אסרוהו לעולם, כי אם היה מותר בהנאה, היה מקום לחוש, שמא הכהן ישהה את הבכור ברשותו, כדי להנות מהצמר הנושר ממנו, ולא ימהר להביאו להקרבה, ובתוך כך ייפול בו מום, ונמצא שהופקע הבכור מהמזבח, על ידי שהיית הכהן, שנגרמה מהיתר הנאת הצמר, ולכן אסרו חכמים את הצמר הזה לעולם.

אמנם, כל זה בבכור, שאינו בא לכפרה, אבל צמר הנתלש מבהמה העומדת לקרבן חטאת או אשם, מאחר שבאה לכפרה, אין לחוש שהבעלים ישהו אותה כדי להנות מצמרה, כי רצונם להתכפר, ולכן לא אסרו חכמים את הצמר הנושר ממנה.

ולעניין הצמר הנושר מבהמה העומדת לקרבן עולה, נסתפק רבי ינאי, האם אסרוהו חכמים, כדי שלא ישהו אותה הבעלים מהקרבה, שכן עיקרה אינו בא לכפרה, ויש לחוש לכך, או מאחר שגם עולה מכפרת על ביטול מצוות עשה, אין לחוש לכך שהבעלים ישהו אותה מהקרבה כדי להנות מצמרה, ולא אסרו אותו חכמים.

סליק פרק הלוקח בהמה

פרק רביעי עד כמה

עד כמה ישראל חייב לטפל בבכור

כבר נתבאר, שמי שנולד לו בכור בהמה טהורה, מצווה לתת אותו לכהן, כשהוא תם, הוא קרב למזבח, [ובשרו נאכל כבשר שלמים], וכשהוא בעל מום, הוא נאכל במדינה, [כבשר חולין].

ומעיקר הדין, [כשאין הבכור עתיד להישחט מיד], ישראל שנולד אצלו הבכור, עליו מוטל לפרנסו ולגדלו, עד שיהא גדול קצת, ורק אחר כך יוכל לתת אותו לכהן.

< לדעת תנא קמא – בהמה דקה, ישראל חייב לטפל בה שלושים יום קודם שיתן אותה לכהן. ובהמה גסה, ישראל חייב לטפל בה חמישים יום קודם שיתן אותה לכהן.

- מתחילה אמרו, שדין זה למד, ממה שנשמך כל הכתוב, "מְלֶאֱתָךְ וְדַמְעָךְ לֹא תֵאַחַר בְּכוֹר בְּנִיךָ תִתֵּן לִי", לכתוב "כִּן תַּעֲשֶׂה לְשִׁרְךָ לְצֹאֲנֶךָ שְׁבַעַת יָמִים יִקְיָה עִם אִמּוֹ בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי תִתְּנוּ לִי", שבכתוב הראשון נזכרו שני דברים, (א) "מְלֶאֱתָךְ וְדַמְעָךְ לֹא תֵאַחַר", והכוונה לביכורים, שזמן הבאתם הוא חמישים יום אחר גמר בישולם, שהתבואה

מתבטלת בפסח, ואת הביכורים מביאים ממנה בשבועות. (ב) "בְּכֹר בְּנִיךָ תִּתֶּן לִי", וזמן הנתונה הזו, הוא שלושים יום, כמו שנאמר, "וּפְדוּיָו מִפֶּן חֹדֶשׁ תִּפְדֶּה". וכשנסמך לו בכתוב השני "כִּן תַּעֲשֶׂה (א) לְשֶׁרֶף (ב) לְצֹאנֶךָ", הרי זה מלמד, שהשיעור של הדבר הראשון בכתוב הראשון, הוא יהיה השיעור של הדבר הראשון בכתוב השני, ומכאן שזמן נתינת בכור שור שהוא בהמה גסה חמישים יום, כזמן הבאת הביכורים. והשיעור של הדבר השני בכתוב הראשון, הוא יהיה השיעור של הדבר השני בכתוב השני, ומכאן שזמן נתינת בכור צאן, שהוא בהמה דקה, שלושים יום, כזמן פדיון הבן. [אולם דחו זאת, כי מצד שני ניתן לומר, שזמן נתינת בכור שור יהיה כזמן נתינת פדיון הבן הסמוך לו והוא שלושים יום].

- ולמסקנה, דין זה למד, ממה שנסמך הכתוב, "בְּכֹר בְּנִיךָ תִּתֶּן לִי" בלבד, לכתוב "כִּן תַּעֲשֶׂה לְשֶׁרֶף לְצֹאנֶךָ", שמסמיכות זו יש ללמוד, שזמן נתינת בכור בהמה, [בין גסה ובין דקה], יהיה לכל הפחות כזמן פדיון הבן, שהוא שלושים יום אלא שללמד זאת, די היה לכתוב, "בְּכֹר בְּנִיךָ תִּתֶּן לִי כִן [ ] לְשֶׁרֶף לְצֹאנֶךָ", ומתוך שנאמר, "כִּן תַּעֲשֶׂה לְשֶׁרֶף לְצֹאנֶךָ", לימד על בכור שור שיש בו עשיה נוספת, ולכן יש לישראל לטפל בו יותר משלושים יום, ואמזו חכמים את הדבר, שהזמן שיש לישראל לטפל בו עד שלא יהיה זקוק לטיפול מרובה, הוא חמישים יום, ורק אז יתנו לכהן.

< ולדעת רבי יוסי – בהמה דקה, ישראל חייב לטפל בה שלושה חודשים, והטעם לכך, כי טיפולה וטרחתה מרובה יותר, שכן שיניה דקות, ואינה יכולה לאכול עשב, [אלא בטורח גדול], ואם לא תהא עם האם, ותינק ממנה, תמות בנקל, ולכן יטפל בה ישראל שלושה חודשים.

וכל הזמן הזה שישראל מחויב לטפל בבכור, אם יאמר לו הכהן, תן לי את הבכור, ואני אטפל בו, הרי זה אסור, כי מאחר שחייב הטורח מוטל על ישראל, כשכהן טורח במקומו, ולאחר מכן מקבל את הבכור, הרי זה נראה שנוטל את הבכור בשכר שטרח לגדלו תחת ישראל, ודבר זה אסור לעשותו, כמו שיתבאר בעזה"י להלן, לעניין כהן המסייע בבית הגרנות.

וכל האמור כאן, הוא, כשאין הבכור עתיד להישחט מיד, כגון בכור תם בזמן הזה, שדינו להיקרב ואי אפשר, אבל כשניתן לשחוט את הבכור מיד, כגון בכור תם בזמן שבית המקדש קיים, שניתן להקריבו מיד, או בכור בעל מום אף בזמן הזה, שניתן לשוחטו מיד, בזה, אם יאמר הכהן, תן לי את הבכור [התם] ואקריבנו במקדש מיד, או תן לי את הבכור [בעל המום] ואשחטו במדינה מיד, מאחר שאין הכהן עומד לטרוח בו, אלא לשוחטו מיד, מותר לתת לו את הבכור, אף קודם חלוף הזמן שיש לישראל לטפל בו, שכן לא נאסר לתת לכהן קודם לכן, אלא כשהכהן עומד לטרוח תחת ישראל, ונמצא כמקבל את הבכור בעבור שטרח תחת ישראל, אבל זה שלא יטרח בו, אלא ישחטנו מיד, מותר לתת לו.

אין לתת מתנות כהונה

לוייה ועניים כשכר עבודתם

כהן המסייע לרעות בהמות, לא יתנו לו הבעלים שכר עבודתו, בכור שנולד בעדר, כי הבכור ראוי לכהן מדין תורה, ואינו שייך לבעלים, שיוכל לשלם בהם לכהן שכר עבודתו.

וכמו כן, כהן המסייע בבית המטבחים, לא יתן לו הטבח שכר עבודתו, זרוע לחיים וקיבה, כי אלו ראויים לכהן מדין תורה, ואינם שייכים לטבח, שיוכל לשלם בהם לכהן שכר עבודתו.

וכמו כן, כהנים לוויים ועניים המסייעים בבית הגרנות, לא יתן להם הבעלים שכר עבודתם, תרומות ומעשרות, כי אלו ראויים להם מדין תורה, [תרומה לכהן מעשר ראשון ללוי ומעשר עני לעני], ואינם שייכים לבעלים, שיוכלו לשלם בהם שכר עבודה. והעובר על כך, ונותן להם תרומות ומעשרות בשכרם, הרי זה מחלל את השם, שנאמר, "וְאִתָּם סִרְתָּם מִן הַדֶּרֶךְ הַכְּשֻׁלְתָּם רַבִּים בְּתוֹרָה שְׁחָתָם בְּרִית הַלְוִי אָמַר ה' צְבָאוֹת", ולא זו בלבד, אלא שגם יש בדבר זה חיוב מיתה, שנאמר, "וְאֵת קִדְשֵׁי בְנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא תַחֲלִילוּ וְלֹא תִמְוֹתוּ". וחכמים רצו לקנוס את העושים כן, שיהיו חייבים לתת תרומות ומעשרות פעם נוספת, והסיבה שלא קנסו, כי חששו, שאם יאמרו לבעלים לתת תרומות ומעשרות פעם נוספת, הבעלים יהיו סבורים, שחייב זה חיוב גמור מן התורה, והתבואה עדיין טבל גמור, ויבואו להפריש ממנה גם על תבואה אחרת שהיא באמת טבל גמור, ונמצאים מפרישים מן הפטור על החיוב, כי מהתורה תבואה זו שכבר הפרישו ממנה תרומות ומעשרות כבר נעשית חולין, הפטורים ממעשרות, ואי אפשר להפריש ממנה על טבל אחר החייב בתרומות ומעשרות.

דף כ"ז

טובת הנאה מנתינת התרומה

נתבאר, שאסור לישראל לתת לכון תרומה,

כתשלום עבור עבודתו של הכהן.

אולם יש אופן, שבו מותר לישראל לתת את התרומה, אף שנראה כנותן אותה תמורת דבר אחר שמקבל כנגדה, ואין זה כמשלם חובו מהתרומה, והוא, **כשישראל אחר, שיש לו נכד כהן, נותן לו דבר מועט, כדי שזה יתן את התרומה לנכדו הכהן**, שכן באופן הזה, אין הדבר נראה כאילו הבעלים של התרומה נותן אותה תמורת מה שקיבל, כי את התרומה הוא נותן לכהן, ומה שמקבל, הוא מקבל מישראל, [וגם אינו מקבל דבר בשווי התרומה, אלא דבר מועט].

ודוקא כשישראל אחר נותן לו דבר מועט, כדי שיתן את התרומה לנכדו הכהן, הדבר מותר, אבל **לכהן אסור לתת לישראל דבר מועט, כדי לקבל את התרומה בעצמו, או כדי שהישראל יתן את התרומה לכהן אחר**, והסיבה לכך, מאחר שהתרומה ראויה לכהן עצמו, כשהוא נותן לישראל דבר מועט כנגדה, הדבר נראה כאילו הכהן הזה, קונה את התרומה מישראל, ואין לישראל למכור לכהן את התרומה הראויה לו, אלא לתת לו חנם.

טובת הנאה מנתינת זרוע לחיים וקיבה

לעיל נתבאר שמותר לישראל לתת לישראל אחר דבר מועט כדי שהמקבל יתן את תרומותיו לנכדו הכהן של נותן הדבר המועט.

ודוקא לעניין תרומה נאמר הדין הזה, אבל אין לישראל לתת לישראל אחר דבר מועט, כדי שהמקבל יתן את מתנותיו [=זרוע לחיים וקיבה], לנכדו הכהן של נותן הדבר המועט.

והסיבה לחילוק בין תרומות למתנות היא, שהתרומות יש בהן קדושת הגוף, והכל יודעים שכשהבעלים שלהם מקבל דבר מועט, כדי לתת אותן לכהן מסוים, אין הדבר נחשב כפדיון שלהן, ועדיין הן בקדושתן, וכשהכהן מקבל אותן, הוא נוהג בהן קדושת תרומה. אבל מתנות אין בהם אלא קדושת דמים, והיא קדושה הראויה לפקוע מהם, [שכן מתנות שניתנו לכהן, יש לכהן לאוכלם דרך גדולה, כגון צלי ובחרדל, אולם מאחר שאין בהם אלא קדושת דמים, הכהן רשאי למוכרם לישראל, ושוב אין הישראל צריך לנהוג בהם כמתנות, ורשאי לאוכלם כשאר חולין], ולכן היה מקום לחוש, שכשהבעלים מקבל דבר מועט, כדי לתת את המתנות לכהן מסוים, היו טועים לומר, שבכך המתנות נחשבות כמי שנפדו, ומעתה כשהכהן יקבל אותם, לא ינהג בהם כמתנות, לאוכלם דרך גדולה, ולכן אסרו לבעלים של המתנות לקבל דבר מועט כנגדם.

דברים שהקלו בתרומת חו"ל

מדין תורה, אין חיוב להפריש תרומות ומעשרות אלא מתבואות [דגן תירוש ויצהר] של ארץ ישראל, וחכמים התקינו להפריש תרומות ומעשרות גם מתבואות חו"ל, אבל לא החמירו בהם כתרומות ארץ ישראל, ולהלן יתבאר בעזה"י, כמה דברים, שבהם תרומת חו"ל קלה מתרומת ארץ ישראל.

א. אין בה משום כהן המסייע בבית הגרנות.

לעיל נתבאר, שכהן המסייע בעבודה בבית הגרנות, לא יתן לו הבעלים תרומות כשכר עבודתו, כי אלו ראויים לו מדין תורה, ואינן שייכות לבעלים, שיוכלו לשלם בהן שכר העבודה.

ולדברי רבא, בדבר זה, תרומת חו"ל קלה מתרומת ארץ ישראל, וכהן המסייע בעבודה בבית הגרנות בחו"ל, הבעלים רשאים לתת לו שכר עבודתו, תרומה של התבואה.

וכן עשה רב חמא, שהיה נותן לשמשו הכהן תרומה בשכר עבודתו.

ב. בטלה ברוב.

תרומת ארץ ישראל שנתערבה בחולין, אינה בטלה בהם, אלא אם כן יש בחולין 100 חלקים כנגד התרומה, [כפי שנתבאר בדף כ"ב].

ולדברי שמואל, בדבר זה, תרומת חו"ל קלה מתרומת ארץ ישראל, וכל תערובת של חולין ותרומה, שהחולין מרובים על התרומה, התרומה בטלה בתערובת, אפילו אין בחולין אלא שני חלקים כנגד התרומה. [רש"י מפרש, שמאחר שרוב התערובת חולין, הכל מותר באכילה, בין לזרים האסורים בתרומה, ובין לכהנים טמאים האסורים בתרומה].

ומתוך דברי שמואל, אין ללמוד אלא שבדיעבד, אם נתערבה תרומה בחולין, היא בטלה בהם כשהיא מיעוט. אולם רבה [שהיה כהן], לימד, שמותר לעשות כן לכתחילה, וכך היה עושה, מבטל תרומה ברוב חולין, ואוכל בימי טומאתו. וכן עשה רב הונא בריה דרב יהושע, שכשנזדמן לו יין של תרומת חו"ל, היה מערב מידה אחת ממנו, עם שתי מידות של יין חולין, ונעשה הכל כחולין, ונוטל ממנו מידה אחת, ושותה, ומניח שתי מידות שדין כחולין, ומעתה, בכל פעם ופעם שנזדמן לו יין של תרומת חו"ל, היה מערב באותן שתי מידות, ומבטלו בהן, וחוזר ונוטל משם מידה אחת, ושותה, וכך ביטל כל יין תרומת חו"ל שנזדמן לו, על ידי שתי מידות של יין חולין

ג. אוכל והולך ואחר כך מפריש.

תבואת ארץ ישראל, כל זמן שלא הפרישו ממנה את כל התרומות והמעשרות נקראת טבל, ואסורה באכילה.

ולדברי שמואל, בדבר זה תבואת חו"ל קלה מתבואת ארץ ישראל, והיא מותרת באכילה גם קודם הפרשת התרומות והמעשרות, אלא שמחויב להפרישם מהתבואה, ולכן, אם ירצה, יאכל תחילה מהתבואה, ואחר כך יפריש ממנה תרומות ומעשרות.

ד. יש [כהנים] טמאים המותרים לאוכלה.

תרומת ארץ ישראל אסורה באכילה לכל הטמאים, וכהן טמא בכל טומאה שהיא, האוכל אותה, חייב מיתה בידי שמים, שנאמר, "וְשָׁמְרוּ אֶת מִשְׁמַרְתֵּי וְלֹא יִשְׂאוּ עָלָיו חֲטָא וּמָתוּ בּוֹ כִּי יַחְלְלוּהוּ".

ולדברי שמואל, בדבר זה תבואת חו"ל קלה מתבואת ארץ ישראל, ואינה אסורה באכילה לכל הטמאים, אלא לאלו שטומאתם יוצאת מגופם, כגון זב וזבה ונידה ובעל קרי, אבל **הטמאים מחמת מגע בטומאה**, כגון טמא מת, מותרים באכילת תרומת חו"ל.

ולדברי רב עמרם אמר רב, וכן לדברי מר זוטרא אמר רב ששת, לא הקלו כל כך, להתיר אכילת תרומת חו"ל לטמאי מגע כטמא מת וטמא שרץ בלא טבילה, ורק בדבר זה הקלו עליהם, שמיד אחר הטבילה הם מותרים לאכול תרומה, ואינם צריכים להמתין לערב. [וכן נראה דעת רב נחמן, שענה לאותה אשה, שמאחר שבזמן הזה אין לטמא מת הזאה להיטהר על ידה לגמרי, כמו כן דיו בטבילה בלא הערב שמש]. ומכל מקום, מבואר בגמרא, שאין הלכה כמותם.

ה. אין צריך להיזהר לשומרה בטהרה.

תרומת ארץ ישראל יש לשמור עליה שלא תיטמא בשום טומאה, שנאמר "וְשָׁמְרוּ אֶת מִשְׁמַרְתֵּי", ואם נטמאת נאסרת באכילה.

ובדברים אלו תרומת חו"ל קלה מתרומת ארץ ישראל, ואין צריך לשמור עליה שלא תיטמא, וכל הטמאים מותרים לגעת בה ולטמאה, ואינה נאסרת בכך מאכילה.

נדה מפרישה חלה בחו"ל

נתבאר, שתרומת חו"ל אינה צריכה שמירה שלא תיטמא, וכשנטמאת, היא מותרת באכילה, ואין תרומת חו"ל אסורה אלא למי שטומאה יוצאה מגופו. והוא הדין לחלה, שדינה כתרומה.

ולכן, אמר רבינא, שהנידה, אף על פי שהיא טמאה, ומטמאה אוכלים שנוגעת בהם, יכולה להפריש חלה בחו"ל, ואין החלה נאסרת לכהנים אף שטימאה אותה הנידה.

אלא מאחר שטומאת הנידה יוצאה מגופה, הנידה עצמה, [אף אם היא כהנת], אסורה לאכול את החלה הזו, ואין החלה מותרת, אלא לכהן שלא יצאה טומאה מגופו, כגון כהן קטן, שאף אם נטמא, לא נטמא בזיבה או קרי היוצאים מגופו.

ואם אין כהנים שאין טומאה יוצאת מגופם, ואין מי שיכול לאכול את החלה הזו, תקח אותה במסא [רש"י פירש שהכוונה לשפוד ותוס' פירשו שהכוונה למרדע], ותשליך לתנור להישרף, וכדי שלא ישכחו שיש לתת חלה לכהן, תקנו חכמים, שתפריש חלה אחרת, והיא קלה מן הראשונה, ומותרת באכילה אף לכהן גדול.

רב נחמן ורב עמרם ורמי בר

חמא הפליגו יחדיו בספינה

רב נחמן ורב עמרם ורמי בר חמא הפליגו יחדיו בספינה, וארע שבשעה שנפנה רב עמרם לנקביו, באה לפניהם אשה לשאול הלכה.

רב נחמן רצה להשיב לה מיד. אולם רמי בר חמא אמר, שיש לחוש לכבוד רב עמרם, ולא להורות עד שיבוא.

[במדבר י"ח י"ז-י"ח] "אֶף בְּכֹר שׁוֹר אוּ בְּכֹר כֶּשֶׁב אוּ בְּכֹר עֵז לֹא תִפְדֶּה קֹדֶשׁ הֵם אֶת דָּמָם תִּזְרַק עַל הַמִּזְבֵּחַ וְאֶת חֲלָבָם תִּקְטִיר אֵשָׁה לָרִיחַ נִיחַח לַה' . וּבִשְׂרָם יִהְיֶה לָךְ כִּפְזָה הַתְּנוּפָה וּכְשׂוֹק הַיָּמִין לָךְ יִהְיֶה"

[דברים ט"ו י"ט-כ"ג] "כֹּל הַבְּכֹר אֲשֶׁר יִנָּלַד בְּבָקָרְךָ וּבְצֹאֲנֶךָ הַזָּכָר תִּקְדִּישׁ לַה' אֱלֹקֶיךָ לֹא תַעֲבֹד בְּבֹכֵר שׁוֹרְךָ וְלֹא תִגֹּז בְּכֹר צֹאֲנֶךָ . לִפְנֵי ה' אֱלֹקֶיךָ תֹאכְלֵנּוּ שְׁנָה בְּשָׁנָה בְּמִקּוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר ה' אֶתְּהָ וּבֵיתֶךָ . וְכִי יִהְיֶה בּוֹ מוֹם פֶּסַח אוּ עֵגֶר כֹּל מוֹם רָע לֹא תִזְבְּחֵנּוּ לַה' אֱלֹקֶיךָ . בְּשַׁעֲרֶיךָ תֹאכְלֵנּוּ הַטָּמֵא וְהַטְּהוֹר יִחָדּוּ כַּצְּבִי וְכַאֲזֵיל . רַק אֶת דָּמוֹ לֹא תֹאכַל עַל הָאָרֶץ תִּשְׁפְּכֵנּוּ כַּמַּיִם"

הבכור נאכל בתוך שנתו

יש לאכול את הבכור בשנה הראשונה לחייו בין כשהוא תם שדינו להיקרב והוא נאכל בירושלים כשלמים ובין כשהוא בעל מום ונשחט ונאכל במדינה כחולין.

ולדברי הכל, שנה זו לא נמנית לשנות העולם,

[במדבר י"ח י"ז-י"ח] "אֶף בְּכֹר שׁוֹר אוּ בְּכֹר כֶּשֶׁב אוּ בְּכֹר עֵז לֹא תִפְדֶּה קֹדֶשׁ הֵם אֶת דָּמָם תִּזְרַק עַל הַמִּזְבֵּחַ וְאֶת חֲלָבָם תִּקְטִיר אֵשָׁה לָרִיחַ נִיחַח לַה' . וּבִשְׂרָם יִהְיֶה לָךְ כִּפְזָה הַתְּנוּפָה וּכְשׂוֹק הַיָּמִין לָךְ יִהְיֶה"

[דברים ט"ו י"ט-כ"ג] "כֹּל הַבְּכֹר אֲשֶׁר יִנָּלַד בְּבָקָרְךָ וּבְצֹאֲנֶךָ הַזָּכָר תִּקְדִּישׁ לַה' אֱלֹקֶיךָ לֹא תַעֲבֹד בְּבֹכֵר שׁוֹרְךָ וְלֹא תִגֹּז בְּכֹר צֹאֲנֶךָ . לִפְנֵי ה' אֱלֹקֶיךָ תֹאכְלֵנּוּ שְׁנָה בְּשָׁנָה בְּמִקּוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר ה' אֶתְּהָ וּבֵיתֶךָ . וְכִי יִהְיֶה בּוֹ מוֹם פֶּסַח אוּ עֵגֶר כֹּל מוֹם רָע לֹא תִזְבְּחֵנּוּ לַה' אֱלֹקֶיךָ . בְּשַׁעֲרֶיךָ תֹאכְלֵנּוּ הַטָּמֵא וְהַטְּהוֹר יִחָדּוּ כַּצְּבִי וְכַאֲזֵיל . רַק אֶת דָּמוֹ לֹא תֹאכַל עַל הָאָרֶץ תִּשְׁפְּכֵנּוּ כַּמַּיִם"

הבכור נאכל בתוך שנתו

יש לאכול את הבכור בשנה הראשונה לחייו בין כשהוא תם שדינו להיקרב והוא נאכל בירושלים כשלמים ובין כשהוא בעל מום ונשחט ונאכל במדינה כחולין.

ולדברי הכל, שנה זו לא נמנית לשנות העולם,

אלא לשנותיו שלו, כלומר שנים עשר חודש מיום

שנולד. ונחלקו חכמים מניין למדו זאת.

לדעת רב יהודה אמר רב – דין זה למד מהכתוב,
"לִפְנֵי ה' אֶלְקֵיךָ תֹאכְלֶנּוּ שָׁנָה בְּשָׁנָה בְּמִקּוֹם אֲשֶׁר יְבַחַר
ה' אֶתְּהָ וּבֵיתֶךָ. וְכִי יִהְיֶה בּוֹ מוֹם ...", שלדעתו, משמעות
הכתוב "שָׁנָה בְּשָׁנָה" היא **שנה הנכנסת בתוך**
שנה אחרת, וזו היא שנה הנמנית מיום לידתו,
שהיא נכנסת משנה זו לשנות העולם, לתוך שנה
הבאה לשנות העולם, [אבל אם לעולם היה צריך
לאוכלו בשנה שנולד לשנות העולם, כלומר יאכל
עד תשרי הבא, לעולם אין לו שנה הנכנסת לשנה
אחרת].

ולדעת תנא דבי רב – דין זה למד בבנין אב משאר
קדשים, שדינם לבוא בני שנה אחת, ונאמר
בהם, "כָּפַשׁ בֶּן שָׁנָתוֹ", ללמד, שהכוונה לשנה
שלו, ולא לשנות העולם, והוא הדין לשאר דברים
שדינם לבוא בתוך שנה, כבכור, שהכוונה לשנה
שלו, ולא לשנה של שנות העולם.

בכור תם שקרב למזבח נאכל

לשני ימים ולילה אחד

לדברי הכל, זמן אכילת בשר בכור תם הקרב
למזבח, הוא שני ימים ולילה אחד, [כלומר מיום
הקרבתו עד סוף היום שאחרי ההקרבה], ונחלקו
חכמים מניין למדו זאת.

לדעת תנא דבי רב – דין זה למד מהכתוב,
"תֹאכְלֶנּוּ שָׁנָה בְּשָׁנָה" שלדעתו, משמעות הכתוב
היא שהבכור נאכל בשתי שנים, ויש ללמוד מכאן
שלכל הפחות הכוונה לכך שיאכל יום אחד
[אחרון] בשנה זו ויום אחד [ראשון] בשנה זו הרי
כאן שני ימים ולילה אחד [שביניהם].

ולדעת רב יהודה אמר רב – דין זה למד מהכתוב
"וּבְשָׂרָם יִהְיֶה לָךְ פְּחֹזָה הַתְּנוּפָה וְכִשּׁוֹק הַיָּמִין לָךְ
יִהְיֶה", הבא להקיש את בשר הבכור לבשר קרבן
שחזה ושוק שלו לכהן. מתחילה רצו לומר,
שהכתוב מקיש את הבכור לשלמים, שחזה ושוק
שלהם ניתנים לכהן, ומכאן, שכשם ששלמים
נאכלים לשני ימים ולילה אחד, כך הבכור נאכל
לשני ימים ולילה אחד. אולם דחו זאת, ואמרו,
שמההיקש אין ללמוד אלא שיהא הבכור נאכל
ליום ולילה, כקרבן תודה, שחזה ושוק שלו
ניתנים לכהנים, והוא נאכל ליום ולילה, אלא
מאחר שנאמר בכתוב "יִהְיֶה" פעם נוספת, הרי זה
מלמד על הויה נוספת בבכור, כלומר, להוסיף לו
יום אחד לאכילתו, ומכאן, [=מההיקש,
ומהמילה "יִהְיֶה"], יש ללמוד, שהבכור נאכל
לשני ימים ולילה אחד.

דף כ"ח

בכור בעל מום ניתן לכהן

אף שלא מצינו בכל התורה כולה, שבכור בעל
מום ניתן לכהן, הכל מודים בכך שהוא ניתן
לכהן, אבל נחלקו מניין הדבר למד.

לדעת תנא דבי רב – דין זה למד, מתוך כך
שנכפלה הויה בכתוב, "וּבְשָׂרָם יִהְיֶה לָךְ פְּחֹזָה
הַתְּנוּפָה וְכִשּׁוֹק הַיָּמִין לָךְ יִהְיֶה", ללמד שבין כשהוא
תם ובין כשהוא בעל מום הוא ניתן לכהן.

ולדעת רב יהודה אמר רב – דין זה למד, ממה
שנאמר הכתוב הזה בלשון רבים, "וּבְשָׂרָם יִהְיֶה
לָךְ", ללמד שבין תם ובין בעל מום ניתנים לכהן.

עד כמה מותר להשהות את הבכור

לעיל בדף כ"ז נתבאר, שבכור תם יש להקריבו
תוך שנתו הראשונה, אכן כל זה כשבית המקדש
קיים, וניתן להקריבו, אבל בזמן שאי אפשר
להקריבו, לא יוכל לשחטו אלא אחר שיפול בו
מום [מעצמו, אבל אסור להטיל בו מום בכוונה],
ולפיכך, פעמים הבכור שוהה כמה שנים עד
שישחטוהו בהיתר, [ולהלן יתבאר בעזה"י, עד
מתי מותר להשהותו אחר שנפל בו מום, כשנפל
בו מום אחר השנה הראשונה].

וכמו כן התבאר לעיל בדף כ"ז, שגם בכור בעל
מום, [שהיה בו מום בשנתו הראשונה], יש
לשחטו בתוך שנתו הראשונה, אמנם לעניין זה
נאמרו במשנתנו שני שיעורים (א) שנים עשר
חודש. (ב) שלושים יום. ונאמרו בגמרא שני
ביאורים היאך להעמיד שני שיעורים אלו.

לדעת רבי אלעזר ללשון שני [שדבריו נדחו] – שני
שיעורים אלו שיעור אחד הוא, וכולו אמור לעניין
בכור שנפל בו מום בתוך שנתו הראשונה,
שמותר להשהותו עד שיהא בן שנה וחודש.
[מתחילת הסוגיה היה נראה, שלסברא זו,
באמת, מדין תורה, מותר להשהות את הבכור
שנה אחת בלבד, שכן היא משמעות הכתוב,
"תֹאכְלֶנּוּ שָׁנָה בְּשָׁנָה", שיהא נאכל בתוך שנתו,
אבל תקנת חכמים היא, משום השבת אבדה,
שאם הבעלים לא מצאו כהן לתת להם את
הבכור, לא ישחטוהו מיד, שמא יסריח, אלא
ימתינו עד שלושים יום, אבל אחר כך לא ימתינו
יותר, אלא ישחטו את הבכור, וימלחוהו. אולם
רבי אלעזר עצמו ביאר, שכל השיעור הזה הוא
מהתורה, וכולו שווה, שלדעתו, הכתוב "תֹאכְלֶנּוּ

שָׁנָה בְּשָׁנָה", משמעותו, שנה ועוד שנה, ומאחר ששלושים יום בשנה קרויים שנה, כוונת הכתוב לשנה אחת, ועוד שלושים יום. אבל אחר הזמן הזה, שוב אסור להשהות את הבכור אפילו רגע אחד, ולכן אם נפל בו מום לאחר הזמן הזה, ישחט מיד בלא שום שהייה.

ולדעת רבי אלעזר ללשון ראשון, [שמבואר בברייתא כמותו] – שני שיעורים אלו, כל אחד עומד לעצמו, ולעולם מותר לשהות את שחיטת הבכור עד שיעברו שני השיעורים הללו. (א) שיעור אחד הוא שנים עשר חודש ראשונים של חיי הבכור, והוא למד מהכתוב "תאכלנו שָׁנָה בְּשָׁנָה", שמשמעותו, שיהא הבכור נאכל בתוך שנתו עד סוף השנה. (ב) שיעור שני הוא שלושים יום משעת נפילת המום בבכור, ואותו תקנו חכמים משום השבת אבדה, שאם הבעלים לא מצאו כהן לתת להם את הבכור, מיד אחר נפילת המום, לא ישחטוהו מיד, שמא יסריח, אלא ימתינו עד שלושים יום אחר נפילת המום. ומעתה כשנפל המום בבכור בשנתו הראשונה באחד עשר חודשים ראשונים שבה, השיעור הראשון הוא המאוחר, כי הוא מסתיים בסוף שנים עשר חודש, והשיעור השני מסתיים חודש אחר נפילת המום, שזה קודם סוף שנים עשר חודש, ולכן באופן הזה, לעולם לא ישהה הבכור אלא עד סוף שנתו הראשונה. [ונמצא שכשנפל בו המום באחד עשר חודשים ראשונים דעה זו מחמירה מהדעה הראשונה]. וכשנפל המום בבכור מחודש שנים עשר של שנה ראשונה ואילך, השיעור השני הוא המאוחר, כי הוא מסתיים חודש אחר נפילת המום, שזה אחר תום השנה הראשונה, והשיעור הראשון מסתיים בסוף השנה הראשונה, ולכן מותר להשהות את הבכור עד סוף שלושים יום מנפילת המום, אף שתמה כבר השנה הראשונה. [ונמצא שכשנפל בו המום אחר אחד עשר חודשים ראשונים דעה זו מקילה מהדעה הראשונה].

שחט את הבכור ואחר כך נמצא בו מום קבוע

לדעת רבי יהודה – אף שלכתחילה אין לשחוט את הבכור שנפל בו מום אלא אחר שיראה את המום לחכם ויתירנו, בדיעבד, אם שחטו בלא להראות מום שבו לחכם, ולאחר השחיטה הראה לחכם, ונמצא בו מום קבוע, שבוודאי היה בו קודם השחיטה, הרי זה מותר באכילה. ובכלל זה כשנמצא מום בגוף הבכור, [כגון אוזן פגומה], שכל המומים שנמצאו בגופו אחר השחיטה, בוודאי היו בו גם קודם לכן. חוץ ממום של דוקין שבעין הנמצא בו אחר השחיטה, כי פעמים רבות משתנה מראה של מום זה לאחר המיתה מקודם לכן, ויתכן שמה שנראה עתה כמום קבוע, באמת לא היה מום קבוע, ונשחט הבכור שלא כדין. ורק אם העידו עדים, שהיה מראה המום הזה מחיים כמו עתה, הבכור נותר על פיו.

ולדעת רבי מאיר – מאחר שכשנשחט הבכור מחמת מום של דוקין שבעין, אין להתירו באכילה על פי ראיית חכם שלאחר מיתה, שמא נשתנה מראה המום ממה שהיה, [ויתכן שמה שעתה נראה כמום קבוע, קודם לכן היה נראה כמום עובר], אף שבשאר מומים אין לחוש לכך שנשתנה המום בשעת המיתה, מכל מקום, אם היו מתירים אותם על סמך ראייה שלאחר מיתה, היו עלולים לטעות ולהתיר גם על ידי מום של דוקין שבעין שנראה אחר מיתה, וכדי שלא יבואו לטעות בדבר, תקנו חכמים שגם בשאר מומים, כל שלא נראה המום לחכם קודם השחיטה, הרי זה יקבר, ואסור בהנאה, כשוחט בכור תם במדינה.

נשחט בכור שלא על פי מומחה

אין הבכור מותר להישחט במדינה, אלא כשיראה בו מומחה, מום קבוע, אבל אם נשחט על פי ראיית מי שאינו מומחה, מאחר שלא התירו מומחה, הרי זה נידון כבכור שנשחט בלא מום, שדינו לקבורה. [ובאופן שגם עתה אין דרך להתירו, כגון שהיה בו מום בדוקין שבעין, שלדברי הכל אין להתירו על ידי שיראה אותו מומחה לאחר מיתה].

ובכור זה, מאחר שבחיינו לא עמד בוודאי להנאת כהן, שהרי לא היה כהן נהנה ממנו אלא אם כן היה נמצא בו מום קבוע, ולעולם אין לדעת האם היה נמצא בו מום קבוע, והכהן היה נהנה ממנו, או שהיה מת בלא מום, ולא היה לכהן הנאה ממנו, ואם כן כשהכהן הפסיד את הבכור, על פי ראיית זה שאינו מומחה, אין זה הפסד ודאי, אלא ספק בלבד.

ומאחר שהדבר מוטל בספק, לא ישלם לכהן דמי בכור שלם, אלא, כשהפסידו בכור בהמה גסה, ישלם מחצה מדמיו, וכשהפסידו בכור בהמה דקה, ישלם רביע מדמיו.

והסיבה שתשלום בכור בהמה דקה מועט יותר, היא, משום גזרת מגדלי בהמה דקה.

- י"מ מאחר שבבהמה דקה יש טורח גדול בגידולה, יותר מבהמה גסה, אם כן, אף אם היה הכהן נהנה ממנה לבסוף, [על ידי מום קבוע שהיה נופל בה], מאחר שהיה מפסיד הרבה בטורח גידולה, לא היתה הנאתו גדולה כהנאה מבכור בהמה גסה, ולכן, כשהפסיד הכהן בכור בהמה

דקה, לא הפסיד כל כך, כמו הפסד בכור בהמה

גסה.

- וי"מ שהסיבה שאמרו שתשלומי בכור בהמה דקה מועטים, **כי המגדל בהמה דקה עובר על תקנת חכמים, שלא לגדל בהמה דקה בארץ ישראל**, ולכן קנסוהו שלא יקבל אלא רביע.

זיכה את החייב. חייב את הזכאי.

טימא את הטהור. טיהר את הטמא.

בעלי דין שקבלו עליהם דיינים לדונם, אפילו לא היו אותם דיינים מומחים, על בעלי הדין לקיים את הפסק, ואפילו היה מוטעה, [אלא אם כן טעו בדבר משנה], ולכן, כשהדיינים זיכו את החייב, או חייבו את הזכאי, או טימאו את הטהור, או טיהרו את הטמא מה שפסקו יתקיים.

וכשהיו הדיינים מומחים, הרי אלו פטורים מלשלם לניזק מה שהפסיד על פיהם, כי מאחר שהם מומחים, מותר להם לדון, אבל כשלא היו

הדיינים מומחים, כך דינם :

א. כשלא עשו מעשה בידים, אלא רק הורו לבעלי הדין לעשות, נמצא שלא הזיקו לנפסד בידים, אלא רק גרמו לו הפסד, ובזה, דעת רבי מאיר שהם חייבים לשלם, כי לדעתו גם המזיק בגרמי חייב לשלם. ולדעת חכמים, מאחר שלא הזיקו בידים, הם פטורים מלשלם.

ב. אבל כשעשו מעשה בידים, לדברי הכל הם חייבים לשלם, כי הזיקו את הנפסד בידים.

ואלו האופנים שיתכן שהדיינים הזיקו את הנפסד בידיהם.

זיכה את החייב – שהיה למלווה משכון על ההלוואה, ונטלו ממנו את המשכון, לזכות את הלווה מההלוואה.

חייב את הזכאי – שנטלו ממון מהזכאי, ונתנו לתובע שלא כדין.

טימא את הטהור – נטלו שרץ, וזרקו על הטהרות שפסקו עליהן בטעות שהם טמאים, ובכך טמאו אותם באמת.

טיהר את הטמא – שנטלו פירות שטיהרו בטעות, וערבו אותם עם פירות טהורים אחרים, ומעתה, אם היו הטהורים מועטים, בטלו הטהורים בטמאים, ונטמאו, וזה הוא הנזק שבא מחמת שטיהרו את הטמא.

אופן שבו בטל הדין ולכן גם דיינים שאינם

מומחים פטורים מלשלם על הוראת טעות

כל המבואר לעיל הוא כשטעו הדיינים בשיקול הדעת, בזה דינם דין אף על פי שטעו, [המומחה פטור מלשלם לניזק על פיו, ושאינו מומחה חייב לשלם לניזק על פיו].

אבל **כשטעו בדבר משנה, כגון שהורה דיין על בהמה שניטל רחמה, שהיא טרפה, וטעה בכך, שכן משנה מפורשת היא, שניטל האם שלה אינה טרפה, מה שהורה אינה הוראה כלל, והוראתו בטלה, וחוזר ומורה שאינה טרפה, ולפיכך, אפילו דיין שאינו מומחה, אינו משלם לזה שניזק על פיו, כי דינו בטל ומבוטל.**

ומעשה בפרה שניטלה האם [=רחם] שלה, והורה רבי טרפון שהיא טרפה, ויש להאכילה לכלבים.

ובא מעשה לפני חכמים ביבנה, והתירוה, שאמר תודוס הרופא, אין פרה וחזירה יוצאה מאלכסנדריא של מצרים, שאין חותכים האם שלה, בשביל שלא תלד, [מפני שפרות וחזירות שלהן מעולות מאד, ומוכרים אותן ביוקר, ורוצים שלא ילדו במלכות אחרת, כדי שיהיו צריכים להם, וחותכים האם שלה], ואינה מתה, ואם כן יש ללמוד מכך שאינה טרפה.

וכששמע רבי טרפון שטעה בהוראתו, אמר, הלכה חמורך טרפון, כלומר אצטרך לשלם חמורי, תחת הפרה שהפסדת לזה.

אמר לו רבי עקיבא, פטור אתה מלשלם משני טעמים. (א) טועה בדבר משנה אתה, וטועה בדבר משנה דינו בטל, ופטור מלשלם. (ב) מומחה לביי"ד אתה, ולכן אפילו היתה הטעות בשיקול הדעת, פטור אתה מלשלם.

שכר ראיית מומים

מומחה הבקי במומים, וראוי לקבוע שבכור הוא בעל מום, ולהתירו, אם נטל שכר על כך, אין בהיתרו כלום, ואין שוחטים את הבכור על פיו, כי יש לחוש שהתיר את הבכור כדי לקבל שכר על כך, אף שבאמת אין בו מום קבוע.

דף כ"ט

ורק מי שהוא חסיד כאילא שהיה דר ביבנה, התירו לו ליטול שכר על ראיית המומים, ובלבד שייטול שכר, בין אם יאמר תם ובין אם יאמר בעל מום, וכשיאמר תם ויחזור ויראה אותה בהמה פעם שניה, לא ייטול שכר פעם שניה.

והסיבה שייטול שכר גם כשאומר תם ואינו מתיר ולא רק כשאומר בעל מום ומתיר כי אם היה נוטל שכר רק כשמתיר היו חושדים אותו שאומר בעל

מום כי רוצה ליטול שכר אף שבאמת הוא תם.

והסיבה שייטול שכר רק פעם אחת אף שרואה פעם שניה כי אם היה נוטל שכר בכל פעם היו חושדים אותו שאומר תם אף על פי שבאמת הוא בעל מום כדי שיחזרו להראות לו פעם נוספת וייטול שכר פעם נוספת.

ללמוד וללמד בחנם

כך אמר משה לישראל, "רָאָה לְמַדְתִּי אֶתְכֶם חֻקִּים וּמִשְׁפָּטִים כַּאֲשֶׁר צִוִּי ה' אֱלֹקֵי לַעֲשׂוֹת פֶּן בִּקְרַב הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתֶּם בָּאִים שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ", וביאר רב יהודה אמר רב את דברי משה, שכך אמר, למדתי אתכם כמו שה' לימד אותי, **כשם שהוא לימד אותי בחינם, כך אתם למדתם ממני בחינם**, וכך תעשו, שתלמדו את תלמידיכם בחינם.

ומכל מקום, מי שאינו מוצא רב שילמד אותו בחינם, ילמד אף בשכר, שנאמר, "אָמַת [=תורה] קָנָה".

ואף זה שלמד בשכר, לא יאמר, כשם שלמדתי בשכר, כך אלמד אחרים בשכר, אלא גם הוא **ילמד לאחרים בחינם**, שנאמר, "אָמַת קָנָה וְאֶל תִּמְכֹּר".

הנוטל שכר לדון

בכלל לימוד התורה שיש לעשותו בחינם, הוא לימוד הוראות ודינים, ולכן אסור לדיין ליטול שכר עבור הדין שהוא דן.

וכל דיין הנוטל שכר כדי לדון, **דיניו בטלים**.

הנוטל שכר להעיד

מבואר במשנתנו, שכל עד הנוטל שכר כדי להעיד, **עדוּתו בטלה**. [ומסתבר שהסיבה לכך, כי יש לחוש שמעיד בעבור השכר, אף שלא ראה].

הנוטל שכר על קידוש מי חטאת והזאתם לטהר

כדי לטהר טמא מת מטומאתו, יש להזות עליו מי חטאת, [ביום השלישי וביום השביעי], שנאמר, "הִנְגַע בַּמַּת לְכָל נֶפֶשׁ אָדָם וְטָמֵא שְׁבַעַת יָמִים. הוּא יִתְחַטָּא בּוֹ בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי יִטָּהַר ...", ומים אלו שמזים עליו, הם מים שנתקדשו בכלי עם אפר פרה אדומה, כמו שנאמר, "וְלָקְחוּ לְטָמֵא מֵעֵפֶר שְׂרֵפֶת הַחַטָּאת וְנָתַן עָלָיו מִיִּם חַיִּים אֶל כָּלִי. וְלָקַח אֶזוֹב וְטָבַל בְּמִיִּם אִישׁ טָהוֹר וְהִזָּה ...".

וקידוש המים עם האפר בכלי, וכן ההזאה על הטמא, מצוות הן, ולפיכך **אסור** למקדש ולמזה **ליטול שכר על הקידוש וההזאה**, ומי שעבר ונטל **שכר על כך, מימיו מי מערה, ואפרו אפר מקלה**, [כלומר אפר סתם ולא אפר פרה].

אבל מותר ליטול שכר על מילוי מי חטאת והבאת האפר ממקומו, שיש בהם טרחה, ואינם הכשר המצווה, ולכן מי חטאת ואפר חטאת שווים ממון, מחמת שכר טרחה של מילוי והבאה, ואשה שקידשוה במי חטאת, **מקודשת**.

בכל הדברים שאסור ליטול עליהם שכר

מותר לעושה ליטול מה שמפסיד מחמתם

נתבאר, שאסור ליטול שכר עבור אחד מהדברים הנ"ל, [א] ראיית מום הבכור. [ב] לדון דין. [ג] להעיד עדות. [ד] לקדש מי חטאת. [ה] ולהזות מי חטאת] אמנם אין האיסור אלא ליטול שכר על עשיית המעשים הללו אבל אם מחמת עשיית המעשים הללו העושה מפסיד לעצמו יש לתת לו מה שהפסיד ואין זה נחשב כנוטל שכר בעבור המעשה.

ולכן, אם היה העושה כהן, והוצרך להיטמא כדי לעשות, כגון שאינו יכול ללכת לראות הבכור או לדון את הדין, אלא בדרך שיש בה טומאה, [ובאופן שרשאי להיטמא כפי שיתבאר בעזה"י להלן], ומעתה עד שיטהר לא יוכל לאכול ולשתות תרומה, ולא יוכל לסוך בתרומה, ונמצא מפסיד, שצריך לקנות חולין היקרים מהתרומה, בעל הבכור [או בעל הדין] נותן לו מאכל ומשקה וסיכה של חולין משלו, ואינו נחשב כמשלם לו שכר בעבור ראיית מום הבכור, או הדין, כי אינו אלא משלים לו מה שנפסד מחמתו.

וכן אם היה העושה זקן, רשאי לרכב על החמור של בעל הבכור, כדי להגיע לראותו אם יש בו מום, ובכך שמרכיבו אינו נחשב כמשלם לו בעבור ראיית הבכור, כי לא על העושה מוטלת טרחת הדרך, ודי בכך שאינו נוטל שכר על ראיית הבכור.

וכן אם מחמת העשייה [של ראיית הבכור או עשיית הדין], בטל העושה ממלאכתו, והפסיד את השכר שהיה מקבל על מלאכתו, יש לבעל הבכור ולבעלי הדין לתת לו מה שנפסד במה שלא עסק במלאכתו באותו זמן, ומכל מקום אינו מקבל כל מה שהיה יכול להרוויח, כי כשהיה עוסק במלאכתו היה מרוויח אחר הטרחה במלאכתו, ועתה לא טרח בה, ולכן מקבל פחות משכר מלאכתו, [כפועל בטל], כפי מה שאדם מתרצה שיפחתו לו, ויתבטל ממלאכתו, לעשות מלאכה קלה יותר, כגון אם היה נוקב מרגליות,

שעבודתה נוחה לעשות, ושכרו מרובה, כשאומרים לו טול פחות, והבטל ממלאכתך וראה בכור או דון דין, אינו מוכן לפחות משכרו אלא דבר מועט, שהרי מלאכתו קלה, ואין בה טורח, אולם אם היתה מלאכתו קשה, כמו נגר, כשאומרים לו, אתה נוטל עכשיו שלשה זוזים, טול זוז והבטל היום מאותה מלאכה, ועשה מלאכה קלה זו, נוח לו להתבטל ממלאכתו, אף שנוטל רק זוז. וכפי השיעור שיתרצה לפחות משכר מלאכתו, כדי להתבטל ממנה, ולעשות את המעשה הזה, כך פוחתים לו משכרו.

טומאות שכהן רשאי להיטמא בהן בדרכו לראות מום או לדון או להעיד או לקדש מי חטאת ולהזות

א. בית הפרס על ידי ניפוח או דישה.

שדה שנחרש בה קבר, נקראת בית הפרס, ואסור לכהן להיכנס בה, כי מאחר שנחרש בה קבר, יש לחוש שנמצא בה עצם כשעורה שהוא מטמא במגע ובמשא, וכשיכנס בה הכהן יגע בו ויטמא.

אולם יש שני אופנים שעל ידם מותר לכהן לעבור בשדה זו כדי לקיים מצווה. (א) על ידי ניפוח, כלומר שמיזי העפר שלפניו על ידי רוח פיו, שאם יש בו עצם, הוא מזיזו בלא לגעת בו, ואינו נטמא. (ב) על ידי דישה, כלומר אם בני אדם דשו את השדה ברגליהם, ודאי כבר נתמעכו כל העצמות שבה, ואין בה עצם כשעורה, ושוב אין חשש שיטמא בהם הכהן.

ומכל מקום, אף שהתירו לכהן לעבור בשדה זו על ידי ניפוח או דישה כדי לקיים מצווה, מכל מקום כשעבר בה הוא טמא, ונאסר בתרומה עד שיטהר.

ב-ג. טומאת שרץ ונבלה.

לא נאסר הכהן אלא בטומאת מת, שנאמר, "לִנְפֹשׁ לֹא יִטְמָא בְּעַמְיוֹ", אבל מותר הוא להיטמא לשרץ ולנבלה, ומכל מקום, אם נטמא בהן, אסור הוא לאכול תרומה עד שיטהר.

החשוד על הבכורות

בכור תם אינו נשחט במדינה אלא אם כן נפל בו מום מעצמו, אבל אסור לעשות בו מום בכוונה, שנאמר, "כָּל מוֹם לֹא יִהְיֶה בוֹ", לאסור לתת בו מום, וקנסו חכמים את העובר ועושה בו מום בכוונה, שלא ישחט הבכור על המום הזה, אלא יהא אסור עד שיפול בו מום אחר מעצמו [וי"א שנאסר לעולם, כפי שיתבאר בעזה"י בפרק חמישי].

ולפיכך, כשהכהן חשוד להטיל מום בבכור תם שקיבל, כדי שיהנה ממנו, **אסור לקנות ממנו חלקי בהמה, שיתכן שהם חלקי בכור תם שניתן לו**, כי מאחר שיש לחוש לכך שהכהן הטיל בבכור מום הרי זה אסור, **ועל פי הכלל הזה נאמרו הדינים הבאים.**

א. קניית בשר.

אין לקנות ממנו בשר, שהוא טוען שהוא בשר צבי, כי הצבי דומה לעגל, ויתכן שאינו מוכר צבי, אלא עגל שהוא בכור תם שקיבל.

[**וכל שכן שאין לקנות ממנו בשר עגל**, שמא עגל זה בכור תם שקיבל].

ב. קניית עורות.

לדעת רבי אליעזר, אין לקנות ממנו עורות לא מעובדים, כשניכר שהם עורות של זכרים, שמא זהו עור של בכור תם שקיבל, והוא אסור. אבל כשהעור נראה כעור של נקבה, מותר לקנותו ממנו, כי נקבה אינה מתקדשת להיות בכור.

ולדעת חכמים, גם עור לא מעובד הנראה כשל נקבה אסור לקנות ממנו, כי יש לחוש, שמא עור של זכר הוא, והוא חתך את העור במקום הזכרות, כדי שלא יהא ניכר מהעור שהוא של זכר, ויאמר עור נקבה הוא, ואף שניכר הדבר שהעור חתוך, יאמר, שהסיבה שהוא חתוך שם, כי עכברים אכלוהו, ולא משום שהיה עור של זכר, ויטעו הקונים שבאמת זה עור נקבה, ולכן אסרו לקנות ממנו כל עור שאינו מעובד.

ומכל מקום, לדברי הכל, רק עורות לא מעובדים אסור לקנות ממנו, אבל עורות מעובדים מותר לקנות ממנו, אף כשניכר שהם של זכר, כי מאחר שטרח לעבדם, שוב אין לחוש שהם עורות בכור, משום שבעור של בכור אינו טורח לעבדו, כי חושש שייוודע הדבר, שזהו עור אסור, ונמצא טורח לבטלה.

ג. קניית צמר.

אין לקנות ממנו צמר, ואפילו הוא מלובן מצואתו, שמא זהו צמר של בכור וטרחה קלה כזו של ליבון הוא טורח בו אף שחושש שתהא הטרחה לבטלה.

אבל צמר טווי, או בגדים של לבד מצמר שלא נטווה, וכל שכן בגדים מצמר טווי, מותר לקנות ממנו, כי מאחר שטרח בהם כל כך, שוב אין לחוש שהם מצמר של בכור, משום שבצמר של בכור אינו טורח כל כך, כי חושש שייוודע הדבר, שזהו צמר אסור, ונמצא טורח לבטלה.

החשוד על השביעית

מי שחשוד לזרוע או לעשות סחורה בספיחי שביעית שהם אסורים אסור לקנות ממנו כל דבר שיתכן שהוא מאותם ספיחים.

ולכן **אסור לקנות ממנו פשתן, ואפילו הוא כבר כתוש ומתוקן במסרק**, שמא זהו פשתן של שביעית, וטרחה קלה כזו, הוא טורח בו, אף שחושש שתהא הטרחה לבטלה.

אבל פשתן טווי או תיכי [שרשרות של גדילי פשתן שלא נטוו], **מותר לקנות ממנו**, כי מאחר שטרח בהם כל כך, שוב אין לחוש שהם פשתן של שביעית, משום שבפשתן של שביעית אינו טורח כל כך, כי חושש שיודע הדבר, שזהו פשתן אסור, ונמצא טורח לבטלה.

החשוד למכור תרומה כחולין

לדעת רבי יהודה – החשוד למכור תרומה כחולין, [ומכשיל את הקונים באכילת תרומה האסורה להם], **קנסו אותו חכמים, שלא יקנו ממנו שום דבר מאכל, ואפילו מים ומלח**, שאין בהם שום חשש איסור.

ולדעת רבי שמעון – **לא קנסו אותו אלא בדבר שיש לו זיקה לאיסור שמכר**, ולכן אין קונים ממנו כל דבר שהתרומה באה ממנו, ובכלל זה אף מאכל שמעורב בו קצת מהדבר שהתרומה באה ממנו, כקרבי דגים שמערבים בהם שמן זית, [שהוא דבר שהתרומה באה ממנו], אבל דברים שאין להם שום זיקה לתרומה, כבשר, מותר לקנות ממנו.

דף ל'

החשוד למכור חלב אסור כשומן מותר

כשם שנחלקו רבי יהודה ורבי שמעון לעניין החשוד למכור תרומה כחולין, האם קנסו אותו שלא לקנות ממנו שום דבר מאכל, או שלא קנסו אותו אלא שלא לקנות ממנו דבר שיש לו זיקה לאיסור. כך נחלקו במי שחשוד למכור חלב אסור כשומן מותר. שלדעת רבי יהודה, יש לקונסו שלא לקנות ממנו שום דבר מאכל. ולדעת רבי שמעון, אין לקונסו אלא שלא לקנות ממנו דברים שיש להם זיקה לאיסור.

ומעשה בטבח שהיה חשוד למכור חלב אסור כשומן מותר, ולא קנס אותו רבא שלא יקנו ממנו שום דבר מאכל כדעת רבי יהודה, אלא שלא יקנו ממנו דברים שיש להם זיקה לאיסור, כדעת רבי שמעון.

ומחמת הקנס הזה קנס אותו גם בכך שלא יקנו ממנו אגוזים, כי גם לאגוזים היה זיקה לאיסור שעשה, והיא, שעל ידי שחילק אגוזים לילדי טבחים אחרים, היה שוכר אותם שיגנבו חלב מאביהם, ויביאו לו, וכך, על ידי האגוזים, היה מוכר את החלב האסור.

ומכאן למדנו, שכל דבר שמסייע לאיסור שחשוד בו, אין קונים ממנו, אף שאינו מינו של האיסור עצמו.

נחשד על דבר אחד מה דינו לדברים אחרים

< **דעת התנא של משנתנו [כפי ביאור רבי ינאי ברבי ישמעאל].**

החשוד לחטוא בדבר אחד, חשוד לחטוא גם בדברים קלים ממנו, אבל אינו חשוד לחטוא בדברים חמורים ממנו, ודברים החמורים ממנו בצד אחד וקלים ממנו בצד אחר, נחשבים כדברים חמורים ממנו שאינו חשוד לחטוא בהם. ולכן:

החשוד על השביעית, [לזרוע או לעשות סרוחה בספיחים] – אינו חשוד שלא עישר תבואתו, [והקונה ממנו תבואה, אינו מעשר אותה כאילו היא טבל ודאין], והסיבה לכך, כי מצד אחד המעשרות חמורות מן השביעית, שכן מעשר שני אינו נאכל אלא בירושלים, ושביעית נאכלת בכל מקום.

והחשוד על המעשרות – אינו חשוד על השביעית, כי מצד אחד שביעית חמורה ממעשרות, שהשביעית אין לה פדיון כלל, ומעשר שני יש לו פדיון.

והחשוד שאינו אוכל חולין בטהרה – אינו חשוד לא על השביעית ולא על המעשרות, כי שביעית ומעשר חמורים מאכילת חולין בטומאה, ששביעית ומעשר אסורים מהתורה, ואכילת חולין בטהרה אינה אלא תקנת חכמים.

אבל החשוד על השביעית או על המעשר – חשוד שאינו אוכל חולין בטהרה, שכן אם על איסור תורה חמור של שביעית או מעשר הוא עובר, כל שכן שיעבור על איסור קל מדברי חכמים.

עד כאן דין המשנה. **ובברייתא נאמר דין אחר, והוא, שמי שמתחילה היה חשוד על שני דברים, כגון על השביעית ועל הטהרות, ובא לפני חכם, וקיבל עליו שיזהר בשניהם, ולאחר מכן נחשד שוב באחת מהם, בזה, אף על פי שנחשד בדבר הקל, חזר להיות חשוד גם על הדבר החמור.**

< **דעת התנא של משנתנו [כפי ביאור רבי אילעי].**

החשוד לחטוא בדבר אחד, חשוד לחטוא גם בדברים אחרים, בין אלו שיש בהם איסור קל יותר, ובין אלו שיש בהם איסור חמור יותר, [ודין זה למד מהברייתא], אלא שאם ראינו אותו שזוהר אף בצנעה מדבר אחר שיש בו איסור חמור יותר, אז אינו נחשד עליו, אבל על דבר אחר קל הוא נחשד, אף אם ראינו שזוהר ממנו בצנעה. ולכן.

החשוד על השביעית – חשוד גם על המעשר וגם על הטהרות, אולם אם ראינו שזוהר בהם בצנעה, על המעשרות שחמורות משביעית מצד אחד, שוב אינו חשוד, אבל על הטהרות הוא חשוד, אף על פי שראינו שזוהר בהן בצנעה.

והחשוד על המעשרות – חשוד גם על השביעית וגם על הטהרות, אולם אם ראינו שזוהר בהם בצנעה, על השביעית שחמורה ממעשר מצד אחד, שוב אינו חשוד, אבל על הטהרות הוא חשוד, אף על פי שראינו שזוהר בהן בצנעה.

והחשוד לאכול חולין בטומאה – חשוד גם על השביעית וגם על המעשר, אולם אם ראינו שזוהר בהם בצנעה, מאחר שהם חמורים מטהרות, שוב אינו חשוד עליהם.

< דעת רבי יהודה.

לדברי רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן, [ללשון ראשון], משנתנו, בה מבואר, שדבר נחשב חמור מחבירו, כשיש בו חומרא בדיניו, היא כדעת רבי עקיבא. אולם לדעת רבי יהודה, הכל תלוי לפי דעת בני אדם, ובמקום שבני אדם מחשיבים את איסור שביעית כחמור יותר, [שהאומר לחבירו גר בן גיורת אתה, הוא עונה לו, טוב אני ממך, שאיני אוכל פירות שביעית כמותך], במקום כזה, החשוד על השביעית חשוד על המעשר, אף על פי שמצד הדין יש במעשר חומרא שאינה בשביעית.

< דעת רבי מאיר.

לדברי רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן, [ללשון שני], משנתנו, בה מבואר, שהחשוד על דבר אחד חשוד גם על כל הדברים הקלים ממנו, אבל אינו חשוד על דברים חמורים ממנו, היא כדעת רבי עקיבא. אולם לדעת רבי מאיר, החשוד על דבר אחד, חשוד לעבור על כל איסורים שבתורה, בין קלים ממנו בין חמורים ממנו.

-

וכלל זה שנינו במשנתנו, שכל החשוד על הדבר, אינו דן עליו כדיין, ואינו מעיד עליו כעד.

מדיני קבלת דברי חברות

א. הדברים שעם הארץ צריך לקבל עליו כדי להיות חבר.

עם הארץ הרוצה להיות חבר, צריך לקבל עליו כל דברי חברות. ואלו הם: (א) לא לתת תרומות ומעשרות לעם הארץ. (ב) לא לעסוק בטהרות יחד עם עם הארץ. (ג) לאכול לחולין בטהרה. (ד) לעשר את התבואה שגדלה ברשותו, בין מה שאוכל, ובין מה שמוכר. (ו) וכן לעשר תבואה שקונה.

ולפירוש ראשון של רש"י, נחלקו חכמים, כמה זמן צריך לנהוג בדברי חברות כדי שנחזיק אותו כחבר.

לדעת בית שמאי – אם נהג בדברי חברות שלושים יום, הרי זה בחזקת חבר לעניין זה, שיהיו משקים שלו בחזקת טהרה, ואם נהג בדברי חברות שנים עשר חודש, הרי זה בחזקת חבר לכל דבר, אף לעניין זה שיהיו בגדיו בחזקת טהרה.

ולדעת בית הלל – אם נהג בדברי חברות שלושים יום, הרי זה בחזקת חבר לכל דבר, אף לעניין זה שיהיו בגדיו בחזקת טהרה.

ב. הבא לקבל דברי חברות חוץ מדבר אחד.

הבא לקבל עליו כל דברי חברות חוץ מדבר אחד, אין מקבלים אותו, שאין חבר אלא זה המקיים כל דברי חברות.

ג. לימוד קודם או קבלתו קודמת.

עם הארץ שראינוהו נוהג בצנעה בתוך ביתו דברי חברות – מיד כשבא לקבל עליו להיות חבר מקבלים אותו. [לפירוש שני של רש"י נחלקו בית שמאי ובית הלל, מהו שיעור הזמן שיש לו לנהוג בצנעה, כדי שיקבלוהו אחר כך להיות חבר, שדברים שלו בחזקת טהורים. לדעת בית שמאי אם נהג בצנעה שלושים יום מקבלים אותו מיד לעניין זה שיהיו משקים שלו בחזקת טהרה ואם נהג בצנעה שנים עשר חודש כל דבריו בחזקת טהרה אף בגדים שלו. ולדעת בית הלל אם נהג בצנעה שלושים יום מקבלים אותו מיד להיות חבר בחזקת טהרה לכל דבר].

ומי שלא ראינוהו נוהג דברי חברות – לדעת תנא קמא, תחילה מלמדים אותו דברי חברות, ורק אחר שינהג בהם יהא נחשב כחבר. ולדעת רבי שמעון בן יוחי, מאחר שמקבל עליו לקיים, מקבלים אותו מיד, ומלמדים אותו, והוא למד כדרכו והולך.

ד. מקבלים לכנפיים ואחר כך לטהרות.

יש המקבל עליו להישמר בטהרת ידים, שייטול ידיו קודם האכילה וקודם הנגיעה בתרומה, ואינם מקבלים להישמר בשאר דברי טהרה, [וזה הנקרא מקבל לכנפיים ואינו מקבל לטהרות].

ויש המקבלים להישמר גם בטהרת ידים וגם בשאר טהרות, [וזה הנקרא מקבל לכנפיים ולטהרות].

וזה וזה מקבלים אותם להיות חבר.

אבל המקבל להישמר בשאר טהרות ולא מקבל עליו להישמר בטהרת הידים, אין מקבלים אותו כלל, כי אם אינו נשמר מטהרת ידים שהיא קלה, ודאי לא ישמר מדברים אחרים הקשים יותר.

ה. עם הארץ שקיבל עליו דברי חברות ואחר כך

נחשד לעבור על אחד מהדברים.

לדעת רבי מאיר – מאחר שנחשד על דבר אחד,

נחשד על הכל, והרי הוא עם הארץ כבתחילה.

ולדעת חכמים – אינו חשוד לעבור על כל דברי

חברות, אלא רק על אותו דבר שראינו עתה

שנחשד עליו.

ו. מי צריך לקבל דברי חברות ובפני מי מקבלים.

יתבאר בעזה"י להלן.

מדיני גרים

א. הדברים שהגוי צריך לקבל עליו כדי להתגייר.

גוי שבא להתגייר, צריך לקבל עליו כל דיני

התורה, אבל אם אמר, הריני מקבל כל דיני תורה

חוץ מדבר אחד, אין מקבלים אותו, שאין גר אלא

המקבל כל דברי התורה.

ואם אמר, הריני מקבל עלי כל דברי תורה, חוץ

מדבר אחד שאינו מהתורה, אלא מדקדוקי

סופרים [=תקנה שתיקנו חכמים להחמיר על

דברי מתורה לצורך עשיית סייג] – לדעת תנא

קמא, הרי זה גר. ולדעת רבי יוסי ברבי יהודה,

אינו גר.

ב. גר שנחשד לעבור על דין אחד מדיני התורה.

הגר שקיבל עליו לקיים דברי תורה, אפילו נחשד

אחר כך לעבור על דבר אחד, הרי הוא חשוד לכל

התורה כולה.

ג. גר שחזר לסורו.

הגר שקיבל עליו לקיים דברי תורה, מאחר

שנתגייר, אף שעבר על כל דברי התורה, שוב אינו

נידון כגוי, אלא כישראל מומר, ולכן, אם קידש

אשה, הרי זו מקודשת, ואינו כגוי שאין קידושיו

תופסים.

מדיני הלוויים

לוי שבא לעבוד בבית המקדש, צריך לקבל עליו

לקיים כל מצוות לווייה.

אבל אם אמר, הריני מקבל עלי כל מצוות לווייה,

חוץ מדבר אחד, אין מקבלים אותו לשום עבודת

לווייה.

מדיני הכהנים

כהן שבא לעבוד בבית המקדש, צריך לקבל עליו

לקיים כל מצוות כהונה.

אבל אם אמר, הריני מקבל עלי כל מצוות כהונה,

חוץ מדבר אחד, אין מקבלים אותו לשום עבודת

כהונה שנאמר "המקריב את דם השלמים ואת

החלב מִבְּנֵי אֶהְרֹן לוֹ תִּהְיֶה שׁוֹק הַזֵּמִין לְמִנְחָה",

וללמד שזה שאינו מקריב את דם השלמים אינו

חולק בשוק די היה לכתוב "המקריב את דם

השלמים ואת החלב לוֹ תִּהְיֶה שׁוֹק הַזֵּמִין

לְמִנְחָה", ומאחר שנכתב גם "מִבְּנֵי אֶהְרֹן", הרי זה

בא ללמד, שכל שאינו מודה באחת מכל העבודות

המסורות לבני אהרן, אין לו חלק בכהונה כלל.

בפני מי מקבלים דברי חברות

הבא לקבל עליו דברי חברות, צריך לקבל זאת

בפני שלושה חברים.

ולדעת אבא שאול, ניתן לקבל דברי חברות גם

בפני תלמיד חכם.

מי צריך לקבל דברי חברות כדי להיות חבר

א. עם הארץ.

עם הארץ הבא להיות חבר, צריך לקבל עליו דברי

חברות בפני שלושה חברים כנ"ל.

ב. בניו ובני ביתו של המקבל.

לדעת תנא קמא – כשאחד מקבל עליו דברי

חברות, מעתה בניו ובני ביתו מוחזקים כחברים

עמו, ואינם טעונים קבלה בפני עצמם.

ולדעת רבן שמעון בן גמליאל – בניו ובני בתו

שהיו עמו קודם קבלתו, טעונים קבלה בפני

עצמם בפני שלושה חברים. [ורק מי שיוולד לו

לאחר שכבר קיבל עליו דברי חברות, אינו טעון

קבלה בפני עצמו, ויהא מוחזק לחבר].

ג. תלמיד חכם.

לדעת תנא קמא – גם תלמיד חכם שלא הוחזק לחבר, ורוצה להיות חבר, **צריך לקבל עליו דברי חברות בפני שלושה**.

ולדעת אבא שאול – תלמיד חכם אינו צריך קבלה, אלא מעצמו הוא בחזקת חבר גמור, שאחרים יכולים לקבל בפניו.

ד. זקן ויושב בישיבה.

לדברי הכל אינו צריך קבלה, [ואף לדעת האומרים שתלמיד חכם צריך קבלה זקן ויושב בישיבה אינו צריך שכבר קיבל עליו משעה שישב].

ה. בן ביתו של עם הארץ שנכנס להיות בן ביתו של חבר.

אשת עם הארץ שנשאת לחבר, וכן בתו של עם הארץ שנשאת לחבר, וכן עבדו של עם הארץ שנמכר לחבר, כולם **צריכים לקבל דברי חברות**.

ו. בן בית של חבר שנכנס להיות בן בית של עם הארץ וחזר להיות בן בית של חבר.

אשת חבר שנשאת לעם הארץ, וכן בתו של חבר שנשאת לעם הארץ, וכן עבדו של חבר שנמכר לעם הארץ, ולבסוף חזרו להיות בני ביתם הראשון או להיות בני בית חבר אחר.

לדעת תנא קמא – מאחר שמתחילה כבר היו כחברים עתה שחזרו להיות בני ביתו של חבר חזרו לנאמנותם הראשונה ואינם צריכים לקבל דברי חברות.

ולדעת רבי מאיר – מאחר שכבר יצאו מחזקה ראשונה, ונכנסו לחזקת עם הארץ, אינם חוזרים לחזקה ראשונה בלא קבלה, ולכן הם צריכים לקבל עליהם דברי חברות. [וראיה לסברא זו, אמר רבי אלעזר משום רבי מאיר, שמעשה באשה אחת, שנשאת לחבר, והיתה קושרת לו תפילין על ידו, נשאת לעם הארץ, והיתה קושרת לו קשרי מוכס על ידו].

בנו של רבי חנינא בן אנטיגנוס

לא החזיק תלמידי חכמים כחברים

רבי יהודה ורבי יוסי נסתפקו בהלכה מהלכות טהרות, ושלחו את ספקם ביד שני תלמידי חכמים, אל בנו רבי חנינא בן אנטיגנוס, וכשהגיעו לפניו, היה אוחז טהרות בידיו, ומאחר שהיה צריך להתעמק כדי לענות על שאלתם, ולא היה יכול לשמור באותו זמן שלא יטמאו הטהרות שהיו בידו, העמיד שני תלמידים שלו, שהוחזקו לחברים, שישמרו על הטהרות הללו, ואז קם לעיין מה לענות לשלוחי רבי יהודה ורבי יוסי.

[ואמר רבי יוחנן שבאותו זמן נשנית הברייתא הנזכרת לעיל, שתלמידי חכמים צריכים לקבל דברי חברות כדי שיהיו נאמנים כחברים, שכן מצינו, שבנו של רבי חנינא בן אנטיגנוס לא החזיק את שלוחי רבי יהודה ורבי יוסי כחברים, אף שהיו תלמידי חכמים].

וכשחזרו השלוחים, ספרו זאת לרבי יהודה ורבי יוסי.

כשרבי יהודה שמע, שבנו רבי חנינא בן אנטיגנוס לא החזיק את תלמידיו כחברים, כעס ואמר – אביו של זה [=רבי חנינא בן אנטיגנוס] ביזה תלמידי חכמים, אף הוא מבזה תלמידי חכמים.

ורבי יוסי אמר לו – כבוד זקן [=האב והבן] יהא מונח במקומו, אלא מיום שחרב בית המקדש, נהגו כהנים סילסול [=מעלה] בעצמם, ואין מוסרים את הטהרות לכל אדם [ורבי חנינא בן אנטיגנוס ובנו היו כהן].

נאמנות בני ביתו של חבר שמת

לעיל נתבאר, שבניו ובני ביתו של חבר, נאמנים, כמו החבר עצמו, ומבואר בברייתא שגם אחר מות החבר, **אשתו ובניו ובני ביתו בחזקתם, עד שיחשדו**.

-

חצר שמוכרים בה תכלת, הרי היא בחזקתה, עד שתיפסל [שיתברר שמוכרים קלא אילן ואומרים שהוא תכלת].

דף ל"א

וכולן שחזרו בהם

כפי פירוש רש"י במסכת עבודה זרה.

נחלקו חכמים, האם מקבלים עמי הארץ, שרוצים לחזור בהם, ולהיות חברים:

לדעת רבי מאיר – אין מקבלים אותם עולמית.

לדעת רבי יהודה – אם באו לקבל עליהם דברי חברות בסתר [=במטמוניות], אין זו קבלה, אבל אם קבלו עליהם דברי חברות בגלוי [=בפרהסיא], מקבלים אותם.

ולדעת איכא דאמרי – אם היו עושים עבירות רק בסתר [=במטמוניות], אינם פושעים כל כך, ומקבלים אותם. אבל אם היו עושים עבירות בגלוי [=בפרהסיא], הואיל ופקרו כל כך לחלל שם שמים, ודאי אינם מתכוונים לשוב בתשובה שלימה, ואין מקבלים אותם.

ולדעת רבי שמעון ורבי יהושע בן קרחה [שהלכה כמותם] – בכל אופן מקבלים אותם, שנאמר, "שובו בָּנִים שׁוֹבְבִים", ושובבים הם העושים במזיד ובפרהסיא, ואף על פי כן מקבלים אותם.

כפירוש רבינו תם.

לדברי הכל, מקבלים גזלנים ועמי הארץ הרוצים לחזור בהם ולהיות חברים.

ולא נחלקו החכמים הנ"ל, אלא בגזלנים ועמי הארץ שכבר קיבלו אותם פעם אחת, וחזרו לסורם, ועתה רוצים שיקבלום פעם שניה:

לדעת רבי מאיר – אין מקבלים אותם עולמית.

לדעת רבי יהודה – אם כשחזרו לסורם עשו מעשיהם בסתר [=במטמוניות], אין מקבלים אותם כי חשודים לגנוב דעת הבריות, ואין להאמינם שרוצים לחזור לקבל דברי חברות. אבל אם כשחזרו לסורם עשו מעשיהם [=בפרהסיא], מקבלים אותם, כי אינם חשודים לגנוב דעת הבריות, ואם אומרים לקבל על עצמם דברי חברות, לא ירמו.

ולדעת איכא דאמרי – אם כשקבלו דברי חברות פעם ראשונה, היו נוהגים כשורה אף בסתר [=במטמוניות], מקבלים אותם, כי מתחילה כבר התאמצו מאד לשוב, ואין להדיחם אם נכשלו. אבל אם כשקבלו דברי חברות פעם ראשונה לא נהגו בה אלא בגלוי [=בפרהסיא], אבל בסתר לא נהגו כשורה, מעתה אין לסמוך עליהם, ואין מקבלים אותם.

ולדעת רבי שמעון ורבי יהושע בן קרחה [שהלכה כמותם] – בכל אופן מקבלים אותם, שנאמר, "שובו בָּנִים שׁוֹבְבִים", ושובבים הם העושים במזיד ובפרהסיא, ואף על פי כן מקבלים אותם.

חבר ונעשה גבאי

בראשונה היו אומרים, שחבר שנעשה גבאי [=ממונה למלך לגבות מס מישראל], הרי זה נדחה מחברותו, ואפילו פירש אחר כך מהגבאות, אין מקבלים אותו להיות חבר.

ולבסוף חזרו לומר, שאם פירש מגבאותו, חוזר להיות ככל אדם, ואם בא להיות חבר, מקבלים אותו.

ומעשה ברב הונא בר חייא, שהיו החכמים צריכים לו, לשאול ממנו הלכות, והלכו אליו רבה ורב יוסף וארבע מאות זוגות תלמידי חכמים, וכששמע שהם באים, הכין להם ארבע מאות ספסלים.

אלא שקודם שהגיעו, נודע להם שרב הונא בר חייא נעשה גבאי, ולפיכך שלחו לומר לו, שלא יבואו אליו, [=זיל לחשיבותיה זיל לקדמותיה. כלומר לך אחר החשיבות שבחרת לך להיות גבאי, ואנו לא נבוא אליך].

וכששמע דבריהם, שלח להודיע להם, שהוא חוזר בו מהיות גבאי.

ואף על פי כן, רב יוסף לא הלך אליו, כי אמר, שחבר שנעשה גבאי, אין מקבלים אותו, אפילו אם פירש מגבאותו, [כמו שהיו אומרים בראשונה].

אולם רבה הלך אליו, כי אמר, שחבר שנעשה גבאי, ופירש מגבאותו, הרי הוא ככל אדם [כמו שחזרו לומר לבסוף].

באיזה אופן כהן רואה מום בבכור שניתן לו

אין הבכור נשחט במדינה כבכור בעל מום, אלא אחר שראו אותו שלושה בני אדם, ואמרו שיש בו מום קבוע, או אחר שראה אותו יחיד מומחה, ואמר שיש בו מום קבוע.

- **יחיד מומחה מתיר בכורות של אחרים, אבל בכור שלו אינו מתיר, כי יש לחוש שיתיר שלא כדין, כדי להרוויח לעצמו.**

- **ושלושה, מתירים את הבכור אף כשהוא שייך לאחד מהם, כי מאחר שהם שלושה, ושנים מהם אין הבכור שלהם, אינם חשודים להתירו שלא כדין בעבור השלישי. [וכן מצינו לעניין מיאון וחליצה שנעשו בפני שלושה שכל אחד מהדיינים מותר לשאת אותה ואין לחוש שהתירו כדי שהאחד ישאנה].**

באיזה אופן אדם רואה מום בקדשיו ומעשרותיו

כל שאר הקדשים, [בהמות שהוקדשו לקרבן], שונים מבכור, ובכולם אף היחיד רואה בהם מום, אף כשהם שלו, וכשיאמר שיש בהם מום קבוע, הם נפדים.

והסיבה לכך, שכל שאר קדשים שונים מבכור, שהבכור קדושתו מרחם, ואי אפשר להישאל עליו, אבל שאר קדשים קדושתם בפה, וניתן להישאל עליהם, ומאחר שבידו להישאל על הקרבן שהקדיש להפקיע ממנו קדושתו בהיתר אינו חשוד שישקר לומר שנפל בו מום קבוע כדי שיוכל לפדותו באיסור.

וכמו כן, גם מעשר בהמה שונה מבכור, ואף יחיד רואה בו מום אף כשהוא שלו, וכשיאמר שיש בו מום קבוע הוא נאכל במדינה.

והסיבה לכך, שמעשר בהמה שונה מבכור,

שהבכור קדושתו מרחם, ואי אפשר למנוע אותה, אבל מעשר בהמה אפשר למנוע ממנו קדושת קרבן על ידי שיטיל מום בכל עדרו וכך כל עשירי שיצא יהא בעל מום מתחילתו שדינו להישחט במדינה ולא להיקרב, ומאחר שבידו להטיל בו מום בהיתר, אינו חשוד שישקר לומר שנפל בו מום קבוע, כדי שישחטו באיסור.

כל אדם נשאל על טהרותיו

כל אדם נאמן לומר על חולין שלו שהם טהורים, שכן, מאחר שאם באמת הם טמאים, אינו מפסידם, ויכול לאוכלם בימי טומאתו, אינו מרוויח בכך שאומר שהם טהורים, ואין לחוש שהוא משקר.

סליק פרק עד כמה ישראל חייבין

פרק חמישי כל פסולי המוקדשין

אופן מכירת רוב פסולי המוקדשים

רוב בהמות קדשים שהיו ראויות להקרבה, ונפל בהן מום, [=פסולי המוקדשים], אינן קרבות, אלא נפדות, ובכסף הפדיון מביאים בהמה אחרת לאותו קרבן, ואם כן, מאחר שכסף הפדיון עומד לצורך הקרבה לגבוה, בכך שתימכר הבהמה הראשונה ביותר, יש רווח והנאה הקדש, ולכן, אף על פי שזלזול הוא לבהמת הקדש שתימכר [=תפודה] כבהמת חולין, התיירו למכור [=לפדות] את הבהמות הללו בשוק, כמו בהמות חולין, וכמו כן, מהטעם הזה, אף שזלזול הוא לבהמה שהיתה בהמת קדשים שתישחט ותימכר כבהמת חולין, התיירו לקונה [=הפודה] שישחט את הבהמה בשוק כבהמת חולין, וימכור בשרה במשקל כבשר חולין, כי רק על ידי זה שתימכר בשוק, ויתירו למוכר לשוחטה ולמכור בשרה בשוק ובמשקל, יקפצו עליה קונים, ויוכלו לקבל עבודה את המחיר המרבי.

מי מותר למכור את הבכור

ישראל שנולד לו בכור בהמה טהורה בעדרו, אסור לו למוכרו, שנאמר, "אֶךְ בְּכֹר שׁוֹר אֹו בְּכֹר כֶּשֶׁב אֹו בְּכֹר עֵז לֹא תִפְדֶּה", אלא נותנו לכהן.

אבל כשהוא ביד הכהן, כשנפל בו מום, ואינו עומד להקרבה, כשם שהכהן רשאי לאוכלו בכל מקום, ולהאכילו למי שירצה, כמו כן הכהן רשאי למוכרו למי שירצה, [בין כשהוא חי ובין כשהוא שחוט], והדמים שלו.

אופן מכירת בכור

כבר נתבאר שבכור שנפל בו מום, ונפסל מהקרבה, הכהן רשאי למוכרו לכל אדם, ודמיו ניתנים לכהן לעשות בהם מה שירצה, ומאחר שדמיו אינם ניתנים לצורך גבוה, אלא לצורך הדיוט, לא התיירו לזלזל בו במכירתו למוכרו כחולין, ולכן אין מוכרים אותו בשוק אלא בבית, ואין מוכרים אותו במשקל אלא באומד, [ודווקא לשוקלו במאזנים כנגד משקולת אסור, אבל מותר לשוקלו במאזנים כנגד בשר חולין אחר שמשקלו כבר ידוע לו], ואף על פי שבכך אינו נמכר במחיר המרבי, עדיף שהכהן יפסיד מדמיו, ולא יזלזלו בו במכירה.

מי מותר למכור מעשר בהמה

בעניין מעשר בהמה נאמר, "וְכָל מַעְשֵׂר בְּקָר וְצֹאן כֹּל אֲשֶׁר יַעֲבֹר תַּחַת הַשֶּׁבֶט הַעֲשִׂירִי יִהְיֶה קָדֵשׁ לַה'. לֹא יִבְקַר בֵּין טוֹב לְרַע וְלֹא יִמְיָרְנוּ וְאִם הָמַר יִמְיָרְנוּ וְהָיָה הוּא וְתַמּוּרְתּוֹ יִהְיֶה קָדֵשׁ לֹא יִגָּאֵל", ואמרו חכמים שמעשר בהמה אף שהוא לבעליו, [כשהוא תם, הם מקריבים אותו, ואוכלים בשרו. וכשהוא בעל מום, הם אוכלים אותו בכל מקום, ומאכילים אותו למי שירצו], מכל מקום אינו נמכר לאחרים, לא תם ולא בעל מום, לא חי ולא שחוט. [ובדף ל"ב יתבאר בעזה"י מאיזה כתוב דין זה למד].

< מתוך דברי אביי נראה, שדין זה, שאין מוכרים את המעשר, לא חי ולא שחוט, הוא דין תורה, אלא שמדין תורה האיסור הוא על מכירת הבשר עצמו, אבל אין איסור במכירת העור והחלב והגיד והקרניים.

ולכן, כשהיה המעשר של יתומים, ואינם יכולים לאכול כולו, ואם לא יוכלו למוכרו יפסד ויסרית, הקלו חכמים, והתיירו למכור עבורם את הבשר בהבלעה, כלומר ימכרו את הדברים המותרים, כעור וחלב וגידים וקרניים, ביוקר, כפי מה שהם שווים עם הבשר, ואת הבשר עצמו יתנו לקונה במתנה.

ודווקא ליתומים הקלו לעשות כן, אבל לגדול לא הקלו, כי מאחר שבאמת דמי העור והחלב והגידים והקרניים מועטים מאוד ביחס לדמי הבשר, כשמוכרים אותם בשווים ושווי הבשר, נמצא שנמכרים ביוקר כל כך לערכם, וניכר שבעצם עושה זאת בעבור הבשר, ולא משום שמוכר עור וגידים יקרים, והרי זה כמוכר את הבשר עצמו. [ולא התיירו חכמים לגדול להבליע דמי איסור בהיתר, אלא כשאין הדבר ניכר, כגון הבא לקנות ארבעה מינים מעם הארץ בשביעית, שאסור

לקנות ממנו אתרוג שנילקט בשביעית, כי דינו כדין פירות שביעית, ודמיו כדמי שביעית, ואין לתת דמי שביעית ביד עם הארץ, שמא לא יבער אותם בזמן, ושמא יעשה בהם סחורה, בזה התיירו לקנות ממנו את הלולב בשווי הלולב והאתרוג, והאתרוג ינתן במתנה, כי מאחר שדמי האתרוג קלים הם, כשהם מובלעים בדמי הלולב, אין הדבר ניכר].

< **אולם לדברי רבא ורב שמואל בר יצחק, מדין תורה לא נאסרה מכירת המעשר** [אף כשהוא בעל מום], **אלא כשהוא חי, אבל לאחר שחיטה, מדין תורה מכירתו מותרת.**

- רבא למד דין זה מהכתוב האוסר את המכירה, "לא יבקר בין טוב לרע ולא ימירנו ואם המיר ימירנו והיה הוא ותמורתו יהיה קדש לא יגאל", המקיש איסור תמורה לאיסור מכירת מעשר, ללמד, שכשם שאין התמורה האסורה אלא מחיים, כך אין המכירה אסורה אלא מחיים, אבל לאחר מיתה המכירה מותרת.

- ורב שמואל בר יצחק [בדף ל"ב] למד דין זה, מהכתוב האמור בעניין פסולי המוקדשים, "רק בקל את נפשך ותזבח ואכלת בשר כבדפת ה' אלקיך אשר נתן לך בכל שעריך הטמא והטהור יאכלנו כצבי וכאיל", המלמד על פסולי מוקדשים המותרים בהנאה [של מכירה] רק אחר זביחה, ועל כרחך הכוונה למעשר, כי שאר פסולי המוקדשים מותרים בהנאה [של מכירה] גם מחיים אחר פדיונם, ומכאן, שהכתוב האוסר מכירה של מעשר, אינו אוסר אלא בעודו חי, אבל אחר מותו המכירה מותרת.

ומכל מקום, אף על פי שמדין תורה לא נאסרה מכירת המעשר אלא מחיים, חכמים אסרו את מכירת בשרו אף אחר שחיטה.

ודווקא לגדולים אסרו את מכירת הבשר אחר השחיטה, אבל על היתומים הקלו להעמיד הדין כדין התורה, והם מותרים למכור את בשר הבכור כדרכו. [וכך העמיד רב ששת את משנתנו המדברת במכירת מעשר בהמה].

ואף לגדולים לא אסרו אחר השחיטה אלא את מכירת בשרו, שהוא עיקרו של המעשר, אבל מכירת עורו וחלבו וגידי וקרניו מותרת, ולפיכך הגדולים יכולים למכור את המעשר בהבלעה, כלומר ימכרו את הדברים המותרים, כעור וחלב וגידי וקרניים, ביוקר, כפי מה שהם שווים עם הבשר, ואת הבשר עצמו יתנו לקונה במתנה.

אופן מכירת מעשר בהמה

נתבאר שיש אופנים שבהם מותר למכור בשר מעשר בהמה בעל מום אחר השחיטה, ודמיו ניתנים לבעלים לעשות בהם מה שירצה, ומאחר שדמיו אינם ניתנים לצורך גבוה, אלא לצורך הדיוט, לא התיירו לזלזל בו במכירתו למוכרו כחולין, ולכן אין מוכרים אותו בשוק אלא בבית, ואין מוכרים אותו במשקל אלא באומד, ואף על פי שבכך אינו נמכר במחיר המרבי, עדיף שהבעלים יפסידו מדמיו, ולא יזלזלו בו במכירה.

יש לומר שמועה משמו של מי שאמרה

במשנתנו מבואר, שמעשר בהמה נמכר שלא בשוק ולא במשקל. ומתחילה, כשרב ששת למד משנה זו בערב, הוא התקשה בדבר, הלא אמרו חכמים שמעשר בהמה אינו נמכר כלל, ואם כן, איך שנינו שהוא נמכר שלא בשוק ושלא במשקל. ולבסוף, בהשכמת הבוקר יישב זאת, שהמשנה מדברת במעשר בהמה של יתומים, שמותר למוכרו, [כדעת רבא].

רב אידי סריסו של רב ששת שמע ממנו יישוב זה, והלך ואמרו בבית המדרש, ולא אמרו משמו של רב ששת.

שמע זאת רב ששת, והקפיד על כך, ואמר, מי שעקץ ונשך אותי, שלא אמר השמועה משמי, יעקצנו עקרב, כלומר יהא בנידוי.

והסיבה שרב ששת הקפיד, שיאמרו דברי תורתו בשמו, היא, משום שטוב לו לאדם שיאמרו שמועותיו משמו, כמאמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי, שכל תלמיד חכם שאומרים דבר שמועה מפיו בעולם הזה, שפתותיו דובבות [=נעות] בקבר [והנאה היא לו שדומה כחי].

וביאר רבי יצחק בר זעירי, שדבר זה למד מהכתוב, "וְחִפְּזָה כִּי יִן הַטּוֹב הוֹלֵךְ לְדוֹדֵי לְמִישְׁרֵי דוֹבֵב שְׁפִתֵי יְשָׁנִים", המקיש כומר של יין טוב של ענבים, לשפתי ישנים, ללמד, שכשם שהכומר הזה, כיון שאדם נוגע בו, דובב, אף תלמידי חכמים, כיון שאדם אומר דבר שמועה מפיו, דובבות שפתיו בקבר.

ואמר רב יהודה אמר רב, שעל זה ביקש דוד המלך כשאמר, "אָגוּרָה בְּאֶהְלֵךְ עוֹלָמִים", כלומר יאמרו דבר שמועה מפיו, ועל ידי זה אחשב כמי שגר לפניך בשני עולמים.

דף ל"ב

הבלעת דמי בשר מעשר במכירת עצמותיו

לעיל נתבאר, [שלדעת רבא], אף שאסור [לגדול]

למכור בשר מעשר בהמה, מותר להבליע את דמי הבשר במכירת העור והחלב והגידים והקרניים, למוכרם ביוקר, כמחירם עם הבשר, והבשר ינתן במתנה.

ולהלן יתבאר, האם מותר להבליע את דמי הבשר גם במכירת העצמות, על ידי שימכור את העצמות ביוקר, כמחיר עצמות ובשר, ואת הבשר יתן במתנה.

א. בבהמה דקה.

– לכל הלשונות, **אין מבליעים את דמי הבשר במכירת העצמות**, כי העצמות אינן ראויות לכלום, ואינן נמכרות, ואיך יבליע בהן דמי הבשר.

ב. בבהמה גסה.

– **ללשון שני**, אף שעצמות בהמה גסה קשות, וראויות לעשות מהן קת לקרדום וגרזן, לא בכל מקום ניתן להבליע במכירתן את דמי הבשר, אלא, **במקום שלמעשה עושים מהן קתות, ורגילים למוכרם לכך**, ניתן להבליע את דמי הבשר במכירתם, אבל במקום שלמעשה אין עושים מהן קתות, מאחר שאין רגילים למוכרם לכך, לא ניתן להבליע את דמי הבשר במכירתם.

– **ומלשון ראשון משמע**, שמאחר שראויות העצמות הללו לעשות מהן קתות, בכל מקום ניתן למוכרם, ולהבליע את דמי הבשר במכירתם, ואף במקום שאין רגילים למוכרם, כי למעשה ראויות הן להימכר, ולעשות מהן קתות. [ומיהו יתכן שאין מחלוקת בין הלשונות. ויל"ע בדבר].

מניין שמעשר בהמה אינו נמכר

א. [ביאור רב חנינא אמר רב ורב דימי אמר רבי יוחנן]

דין זה למד בגזרה שווה מחרמים.

בעניין מעשר בהמה נאמר "וְכָל מַעֲשֵׂר בָקָר וְצֹאן פֶּלֶאֲשֶׁר יַעֲבֹר תַּחַת הַשֶּׁבֶט הָעֲשִׂירִי יִהְיֶה קֹדֶשׁ לַה'. לֹא יִבָּקֵר בֵּין טוֹב לָרַע וְלֹא יִמְרְנוּ וְאִם הִמַּר יִמְרְנוּ וְהָיָה הוּא וּתְמוֹרְתּוֹ יִהְיֶה קֹדֶשׁ לֹא יִגָּאֵל", **וכן נאמר בעניין חרמים** "אֵף כָּל חֶרֶם אֲשֶׁר יִחָרֵם אִישׁ לַה' מִכָּל אֲשֶׁר לוֹ מֵאֲדָם וּבְהֵמָה וּמִשְׁדֵּה אֲחֻזָּתוֹ לֹא יִמָּכַר וְלֹא יִגָּאֵל כָּל חֶרֶם קֹדֶשׁ קֹדְשִׁים הוּא לַה'", **ויש ללמוד בגזרה שווה, שכשם שחרמים אינם נמכרים, שנאמר בהם, "לא ימכר"**, כך מעשר בהמה אינו נמכר.

אלא שכלל בידינו, שכשדין למד בגזרה שווה, אם המילים שמהן אנו למדים גזרה שווה אינן מופנות לצורך גזרה שווה בלבד, [ומלמדות דברים נוספים], ניתן להשיב על הגזרה שווה, ולדחותה על ידי קושיה, ואם כן, בדין הנ"ל, **אם לא תהא הגזרה שווה מופנית לצורך לימוד איסור מכירה, יש להשיב עליה**, שכן חרמים חמורים ממעשר בהמה, שהם חלים על כל דבר, אף על קדשים, [ונותן לכהן כפי טובת הנאה שיש לו בקדשים], ויכול אדם להחרים כל עדרו, מה שאין כן מעשר בהמה, שאינו חל על קדשים, ואין אדם עושה כל עדרו מעשר, [אלא רק עשירית מעדרו].

ולפיכך יש להראות, שהמילים שמהן אנו למדים גזרה שווה זו, לא נכתבו אלא לצורך גזרה שווה, ולא נצרכו ללמד דין נוסף.

- **מתחילה רצו לומר, שהמילים, "ולא יגאֵל", האמורות בדין חרמים, מופנות לגזרה שווה בלבד**, כי אינן נצרכות ללמד על כך שאין לחרמים פדיון, משום שדין זה, שאין לחרמים פדיון, ניתן ללומדו בבניין אב ממעשר בהמה, שכן, כשם שמעשר בהמה שהוא קדוש, אין לו פדיון, כך חרמים שהם קדושים, לא יהא להם פדיון.

אולם דחו זאת, כי ניתן לדחות בניין אב זה, משום שמצד אחד מעשר בהמה חמור מחרמים, שמעשר בהמה מקדש לפניו ולאחריו, [שהקורא לתשיעי או לאחד עשר עשירי, הרי אלו מתקדשים], מה שאין כן חרמים, שאין מתקדשים אלא הם עצמם.

- **שוב רצו לומר, שבאמת המילים "ולא יגאֵל" האמורות בדין חרמים, הן מופנות לגזרה שווה בלבד**, ואינן נצרכות ללמד על כך שאין לחרמים פדיון, משום שדין זה, שאין לחרמים פדיון, ניתן ללומדו בבניין אב מבכור, שכן, כשם שבכור שהוא קדוש, אין לו פדיון, כך חרמים שהם קדושים, לא יהא להם פדיון.

אולם דחו זאת, כי ניתן לדחות גם בניין אב זה, משום שמצד אחד בכור חמור מחרמים, שבכור קדושתו מרחם, מה שאין כן חרמים, שאין מתקדשים מרחם.

- **ולמסקנה אמרו, שהמילים "לא יגאֵל", האמורות בדין מעשר בהמה, הן מופנות לגזרה שווה בלבד**, ואינן נצרכות ללמד על כך שאין למעשר בהמה פדיון, משום שדין זה, שאין למעשר בהמה פדיון, ניתן ללומדו בגזרה שווה מבכור, שנאמר בעניין מעשר בהמה, "וְכָל מַעֲשֵׂר בָקָר וְצֹאן פֶּלֶאֲשֶׁר יַעֲבֹר תַּחַת הַשֶּׁבֶט הָעֲשִׂירִי יִהְיֶה קֹדֶשׁ לַה'", **וכן נאמר בעניין בכור**, "וְהַעֲבַרְתָּ כָּל פֶּטֶר רְחֵם לַה' וְכָל פֶּטֶר שֶׁגֵּר בְּהֵמָה אֲשֶׁר יִהְיֶה לָךְ הַזִּכָּרִים לַה'", **ויש ללמוד בגזרה שווה, שכשם שאין פדיון לבכור**, [שנאמר בו "אֵף בְּכֹר שׂוֹר אוֹ בְּכֹר כֶּשֶׁב אוֹ בְּכֹר עֵז לֹא תִפְדֶּה"], **כך אין פדיון למעשר בהמה**, [וגזרה שווה זו מופנית היא, שכן, מאחר שנאמר בעניין הבכור, "כָּל פֶּטֶר רְחֵם לַה'" למה היה צריך לכתוב גם "וְהַעֲבַרְתָּ"], **ומעתה הכתוב "לא יגאֵל" האמור בעניין מעשר**, אינו נצרך ללמד שלמעשר אין פדיון, אלא ללמד

גזרה שווה מחרמים, שמעשר אינו נמכר.

סיכום האמור כאן הוא כך: (א) לעניין חרמים נאמר גם איסור מכירה, [לא ימכר] וגם איסור גאולה ופדיון [ולא יגאל]. (ב-ג) לעניין מעשר, וכן לעניין בכור, בכל אחד מהם נאמר רק איסור גאולה ופדיון [במעשר נאמר "לא יגאל" ובבכור נאמר "לא תפדה"]. ומאחר שבכור ומעשר למדים זה מזה בגזרה שווה, נמצא שדי לכתוב באחד מהם איסור גאולה ופדיון, והכתוב האמור בחבירו מיותר הוא, ללמוד בגזרה שווה מאיסור גאולה האמור בחרמים, שכשם שחרמים אסורים גם במכירה, כך גם הוא יהיה אסור גם במכירה. ומבואר בגמרא, שהסיבה שאנו אומרים שאיסור פדיון של מעשר למד בגזרה שווה מאיסור פדיון האמור בבכור, וממילא לעניין מעשר נפנה הכתוב לגזרה שווה מחרמים, ללמד שאינו נמכר, ואין הדבר בהיפוך, כלומר שאיסור פדיון של בכור יהא למד בגזרה שווה מאיסור פדיון האמור במעשר, וממילא לעניין בכור יהא הכתוב נפנה לגזרה שווה מחרמים, ללמד שאינו נמכר, כי מסתבר יותר ללמוד גזרה שווה מעשר מחרמים, שבהם נאמר הפדיון בלשון שווה [גאולה], ולא ללמוד גזרה שווה בכור מחרמים, שלא נאמר בהם הפדיון בלשון שווה [בזה נאמר פדיון ובזה גאולה].

ואין לומר, שאחר שלמדנו איסור מכירה במעשר בהמה, יהא בכור למד ממנו בגזרה שווה, "העברה" "העברה", כי באיסור מכירה האמור בחרמים נאמר מיעוט "הוא", למעט דבר אחר שלא יהא בו איסור מכירה, והוא בכור.

ב¹. [ביאור רבא לפי הפירוש ששמע רש"י] דין זה

למד בגזרה שווה מחרמים.

אכן, דין זה, שמעשר בהמה אינו נמכר, למד בגזרה שווה מדין חרמים, אבל המילים, "ולא יגאל", האמורות בדין חרמים, הן המופנות לגזרה שווה בלבד, ואינן נצרכות ללמד על כך שאין לחרמים פדיון, שהרי כל זמן שהחרמים ביד המחרים, הרי הם כהקדש גמור, שנאמר, "כל חרם קדש קדשים הוא לה", ויש ללמוד מכאן, שאפילו בא לפדותם, הם קדושים ואינם פדויים, ולאחר מכן כשהגיעו ליד הכהן, הרי הן כחולין גמורים, שנאמר, "כל חרם בְּיִשְׂרָאֵל לָךְ יִהְיֶה", ואם כן לא בא הכתוב, "ולא יגאל" ללמד דבר לעניין פדיון, אלא ללמד גזרה שווה, שכשם שאין חרמים נמכרים, כך מעשר בהמה אינו נמכר.

ואין לומר, שגזרה שווה זו תלמד גם על הבכור שאינו נמכר, כי נאמר בעניין חרמים מיעוט "הוא", ללמד שיש מי שאינו כחרמים, והוא כן נמכר. ואם כן, מצד אחד יש גזרה שווה ללמד על דבר נוסף שאינו נמכר כחרמים, ומצד שני יש מיעוט ללמד על דבר אחר שנמכר ואינו כחרמים, ומסתבר שמעשר בהמה הוא הלמד מחרמים, כי בשניהם נאמר הפדיון בלשון גאולה, ואינם כבכור, שבו נאמר לשון פדיון.

ב². [ביאור רבא לפי הפירוש שנראה לרש"י] דין זה

למד באם אינו עניין לחרמים תנהו למעשר

בהמה.

דין זה, שמעשר בהמה אינו נמכר, למד מהכתוב האמור בעניין חרמים, "לא ימכר", שאי אפשר לקיימו לעניין חרמים, שכן כל זמן שהחרמים ביד המחרים, הרי הם כהקדש גמור, שנאמר, "כל חרם קדש קדשים הוא לה", ויש ללמוד מכאן, שאפילו בא למוכרם אינו יכול וקדושים הם, ולאחר מכן כשהגיעו ליד הכהן, הרי הן כחולין גמורים ורשאי למוכרם, שנאמר, "כל חרם בְּיִשְׂרָאֵל לָךְ יִהְיֶה", ואם כן, אם אינך יכול להעמיד את הכתוב, "לא ימכר", לעניין חרמים, תנהו לעניין מעשר בהמה, ומכאן שמעשר בהמה אינו נמכר.

ואין לומר, אם אינך יכול להעמיד את הכתוב לעניין חרמים, תנהו לעניין בכור. כי מסתבר שהכתוב שאינו עומד בחרמים, יעמוד במעשר, שנאמר בו לשון גאולה כמו שנאמר בחרמים, ולא לעניין בכור, שנאמר בו לשון פדיון.

ג. [ביאור רבא שיש] דין זה למד מהכתוב "לא יגאל"

האמור בעניין מעשר בהמה עצמו.

דין זה, שמעשר בהמה אינו נמכר כשהוא חי, למד מהכתוב האמור בו, "וכל מעשר בקר וצאן פל אֶשֶׁר יַעֲבֹר תַּחַת הַשֶּׁבֶט הַעֲשִׂירִי יִהְיֶה קֹדֶשׁ לַה'. לא יבקר בין טוב לרע ולא ימירנו ואם המירנו ימירנו וְהָיָה הוּא וְתַמּוּרְתּוֹ יִהְיֶה קֹדֶשׁ לֹא יִגָּאֵל", שכן מתוך שהוקש איסור גאולה לתמורה, יש ללמוד, שכשם שאין תמורה אלא מחיים, כך אין איסור גאולה האמור כאן אלא מחיים, אבל אחר שחיטה הוא נגאל.

ומתוך כך שלמדנו שרק מחיים אין המעשר נגאל, אבל אחר מיתה הוא נגאל, על כרחך גאולה האמורה כאן היא מכירה.

שכן, לעניין פדיון, שבו המעות נתפסות בקדושה תחת הדבר הנפדה, ככל שהקדושה גדולה, יש סברא גדולה יותר שיהא בו פדיון, כי קדושה חזקה ראויה להיתפס יותר במעות הפדיון, אבל כשהקדושה קלה, אינה נתפסת במעות, ואין כאן פדיון.

ולעניין מכירה הסברא הפוכה, כי מכירה היא מעשה של חול, וככל שהקדושה גדולה יותר, סברא גדולה היא שלא יהא מותר למכור כמעשה

חול, ורק כשהקדושה פחותה, יתכן שתהא

המכירה מותרת.

ואם כן, בזה, שאמרה תורה, שהגאולה אסורה מחיים, כשהקדושה מרובה, ומותרת אחר שחיטה, כשהקדושה מועטת, על כרחך כוונת התורה למכירה, ומכאן, שבחיי המעשר מכירתו אסורה, [ורק אחר השחיטה מותר למוכרו מהתורה].

והסיבה שאמרה תורה דין זה בלשון גאולה, ללמד, שגם פדיון אין למעשר, [ואף מחיים, וכל שכן לאחר שחיטה].

מי מותר לאכול בשר בכור תם שקרב למזבח

בכור תם קרב למזבח, ובשרו נאכל לכהנים **בלבד**, שנאמר, "אֶף בְּכוֹר שׁוֹר אוּ בְכוֹר כֶּשֶׁב אוּ בְכוֹר עֵז לא תִפְדֶּה קֹדֶשׁ הֵם אֶת דָּמָם תִּזְרֹק עַל הַמִּזְבֵּחַ וְאֶת חֲלָבָם תִּקְטִיר אֵשָׁה לַרִיחַ נִיחַח לַה'. וּבְשָׂרָם יִהְיֶה לָךְ פְּחֹזָה הַתְּנוּפָה וּכְשׂוֹק הַיָּמִין לָךְ יִהְיֶה", הרי שבשר הבכור דינו כחזה ושוק של שלמים, וכשם שחזה ושוק של שלמים נאכלים לכהנים, כך בשר הבכור נאכל לכהנים.

דפים ל"ב – ל"ג

מי מותר לאכול בשר בכור

בעל מום שנשחט במדינה

בכור בעל מום נשחט במדינה בכל מקום ונחלקו חכמים מי מותר לאוכלו.

לדעת בית שמאי – מאחר שנאמר בעניין בשר הבכור, "וּבְשָׂרָם יִהְיֶה לָךְ פְּחֹזָה הַתְּנוּפָה וּכְשׂוֹק הַיָּמִין לָךְ יִהְיֶה", הרי זה מלמד שלעולם בשר הבכור דינו כחזה ושוק של שלמים, וכשם שחזה ושוק של שלמים נאכלים לכהנים, כך **בשר הבכור נאכל לכהנים בלבד**, ואפילו הבכור בעל מום. אלא מאחר שלעניין בכור בעל מום נאמר "וְכִי יִהְיֶה בוּ מוּם פֶּסֶחַ אוּ עֵרַר כֹּל מוּם רָע לא תִזְבְּחֶנּוּ לַה' אֱלֹהֶיךָ. בְּשַׁעֲרֶיךָ תֹאכְלֶנּוּ הַטָּמֵא וְהַטְּהוֹר יִחָדּוּ כְּצִבֵי וְכֶאֱזֵל", הרי זה מלמד שבכור בעל מום נאכל **גם לכהנים טמאים, ולא רק לכהנים טהורים. ומכל מקום, דווקא לכהנים טמאים טומאת מגע,** [כלומר שנטמאו על ידי נגיעה בטומאה], הוא נאכל, **אבל אינו נאכל לכהנים טמאים שטומאה יצאה מגופם,** כנידה וזב, שטומאתם חמורה יותר, שכן מצינו גם לעניין פסח, שחילקה תורה בין טמאים שטומאה יוצאה מגופם שאסורים לאכול מפסח הבא בטומאה, לבין טמא מת, שהוא טמא מגע, ומותר לאכול פסח הבא בטומאה.

ולדעת בית הלל אליבא דתנא קמא בברייתא – מאחר שנאמר בעניין אכילת בכור בעל מום, "בְּשַׁעֲרֶיךָ תֹאכְלֶנּוּ הַטָּמֵא וְהַטְּהוֹר", ללמד, שאפילו טמאים אוכלים אותו, כל שכן שגם זרים [=ישראלים] אוכלים אותו, שכן לעניין אכילת קדשים, ישראל עדיף על כהן טמא, שכן כהן טמא אינו אוכל שום קדשים, וישראל אוכל בשר קדשים קלים, ואם התירה תורה את הבכור לטמא, ודאי **מותר הוא גם לישראל, [בין טהור בין טמא]**. [ומהכתוב "וּבְשָׂרָם יִהְיֶה לָךְ פְּחֹזָה הַתְּנוּפָה וּכְשׂוֹק הַיָּמִין לָךְ יִהְיֶה", אין ללמוד שבכור בעל מום אינו נאכל לישראל, כי הכתוב הזה אינו מדבר בבכור בעל מום, אלא בבכור תם בלבד]. ומאחר שהתירה תורה אכילת הבכורה לטמאים, ולא חילקה בין טמא לטמא, כל הטמאים בכלל ההיתר, **אף אלו שטומאה יוצאה מגופם,** ואין ללמוד ממה שחילקה תורה לעניין פסח, בין אלו שטומאה יוצאה מגופם, לבין טמאי מגע, כי לעניין פסח נאמר בפרוש, "דִּבְרַ אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אִישׁ אִישׁ כִּי יִהְיֶה טָמֵא לִנְפֹשׁ אוּ בְדָרְךָ רָחֲקָה לָכֶם אוּ לְדֹרֹתֵיכֶם וְעָשָׂה פֶּסֶחַ לַה'", ללמד, שרק טמא מת אוכל ממנו כשבא בטומאה, ולא שאר טמאים, אבל לעניין הבכור נאמר סתם, "הַטָּמֵא", וכל הטמאים בכלל. **ומכל מקום, דווקא לכל ישראל, בין טמאים ובין טהורים מותר לאכול מן הבכור, אבל לגויים אסור לאכול ממנו.**

ולדעת בית הלל אליבא דמשנתנו שהיא כדעת רבי עקיבא – **הבכור נאכל גם לגויים,** שנאמר בו, "בְּשַׁעֲרֶיךָ תֹאכְלֶנּוּ הַטָּמֵא וְהַטְּהוֹר יִחָדּוּ כְּצִבֵי וְכֶאֱזֵל", ללמד, שכשם שצבי ואיל נאכלים אף לגויים, כך גם הבכור נאכל אף לגויים. [אולם לדעת תנא קמא בברייתא, הכתוב "כְּצִבֵי וְכֶאֱזֵל", לא בא ללמד על היתר אכילה לגויים, אלא ללמד דבר אחר. שכן שלושה פעמים נאמר בפרשת ראה "כְּצִבֵי וְכֶאֱזֵל", ובאים הם ללמד שלושה דברים. (א) את הדין של רבי יצחק ורבי יאשיה. (ב) את הדין של רבי אלעזר הקפר [שהוקשו חיות לבהמות, ללמד, שחיות טעונות שחיטה כבהמות]. (ג) שפסולי המוקדשים דינם כצבי ואיל ופטורים מן הבכורה. אבל אין כתוב מיותר, ללמוד ממנו היתר אכילת בכור לגויים].